

MGD 300 MASTEROPPGAVE I DIAKONI

Himmel- nært og jord - vendt

En studie av bønn og stillhetsarbeid i den diakonale tjeneste og i de lokale diakonale planer.

***Av
Haldis Venke Haukås***

***Diakonhjemmet Høgskole
15. mai 2012***

Antall ord: 23.745

Veileder: Anne Austad

Forord

Etter 3 år som student ved Diakonhjemmet Høgskole, er det nå tid for å levere den avsluttende masteroppgaven. Denne perioden som student har vært en spennende tid hvor jeg har lært mye nytt, og blitt utfordret på mange måter. Bakgrunnen for å velge masterstudiet i diakoni er et kall, eller et ønske, om å få bruke troen min også i mitt daglige virke. Tiden som student har gitt meg et mye bredere ståsted til nettopp dette, å ta med troen inn i et aktivt yrkesliv.

Så er det med stor takknemlighet jeg har fått bo på Nord Sandom i denne tiden med oppgaveskriving. Det har gitt meg stor glede og inspirasjon i arbeidet. Så hjertelig takk til alle husfolkene på Sandom for oppmuntring og godt vennskap i denne perioden. En spesiell takk til nabo og venn, Anna Magni, for gode stunder både i Nystuggu og Storstuggu , og for hjelp med korrekturlesing.

En takk til min veileder Anne Austad også, for oppmuntrende ord og korrigeringer underveis. Når jeg har hatt en tendens til å bevege meg bort fra problemstilling og tema, så har hun vært der, og fått meg inn på sporet igjen.

En takk må også rettes til informantene i oppgaven for gode samtaler. Dere var alle nyttige kilder til oppgaven.

Og en takk til alle mine venner som har vist interesse for arbeidet mitt, gitt oppmuntring og støtte underveis, og vært en adspredelse i tider der jeg trengte avkobling, i denne perioden med oppgaveskriving..

Oslo 15 mai 2012

Haldis Venke Haukås

Sammendrag

Denne oppgaven handler om det kontemplative livet i den diakonale tjeneste og i de lokale diakonale planer. Oppgavens problemstilling er:

På hvilken måte kan bønn og stillhetsarbeid knyttes til diakoni, og hvordan kan dette uttrykkes i den lokale diakonale tjeneste og i de lokale planer?

Jeg har i oppgaven tre hovedfokus. Det er bønn, stillhetsarbeid og lokale planer.

I den innledende delen av oppgaven ser jeg på oppgavens bakgrunn, struktur og innhold, før jeg går over til å belyse oppgavens forskningsmetode. Oppgaven har et todelt empirisk materiale, bestående av 29 lokale diakonale planer og intervju med 8 diakoner i Den norske kirke. Presentasjonen og analysen av det empiriske materiale vil bli belyst i kapittel 4 og 5.

Kapittel 6 er oppgavens drøftingsdel, hvor jeg i lys av oppgavens teori og det empiriske materiale vil søke svar på oppgavens problemstilling.

I kapittel 7 vil jeg oppsummere funnene i oppgaven og komme med en konklusjon.

Masteroppgave i Diakoni

<i>Innhold:</i>	<i>Side</i>
Forord	2
Sammendrag	3
Innholdsliste	4
Kapitel 1 Innledning	6
Kapitel 1.1 Bakgrunn for valg av tema	6
Kapitel 1.2 Oppgavens problemstilling og begrensninger	7
Kapitel 1.3 Presentasjon av oppgavens teoretiske og empiriske materiale	9
Kapitel 1.4 Forskningsoversikt	10
Kapitel 2: Metode	11
Kapitel 2.1 Beskrivelse og valg av metode	11
Kapitel 2.2 Utvelgelse av det empiriske materialet	12
Kapitel 2.3 Gjennomføring av intervjuene	13
Kapitel 2.4 Reliabilitet	14
Kapitel 2.5 Validitet	15
Kapitel 3: Teori	17
Kapitel 3.1 Fra gammel til ny Plan for diakoni	17
Kapitel 3.2 Plan for diakoni som ramme for den lokale diakonale tjeneste	18
Kapitel 3.3 Diakoni som både kall og profesjon	19
Kapitel 3.4 Diakonienens åndelige dimensjon	21
Kapitel 3.5 Diakoni og bønn	22
Kapitel 3.6 Stillhetsarbeid og diakoni	25
Kapitel 4: Presentasjon og analyse av lokale diakonale planer	28
Kapitel 4.1 Bønn og stillhetsarbeid i lokale diakonale planer	28
Kapitel 4.2 Lokale diakonale planer og bønn	29
Kapitel 4.3 Stillhetsarbeid i lokale diakonale planer	32
Kapitel 5 Presentasjon og analyse av intervju med diakoner	34
Kapitel 5.1 Bakgrunn for bønn og stillhetsarbeid i Plan for diakoni	34
Kapitel 5.2 Presentasjon og analyse av intervju med fokus på bønn	34
Kapitel 5.2.1 Bønn som relasjon til Gud	36
Kapitel 5.2.2 Marta og Maria – bønn og arbeid	37
Kapitel 5.2.3 Gudstjenesten som utgangspunkt for diakoni	38
Kapitel 5.2.4 Bønn i tjenesten	40
Kapitel 5.2.5 Bønnens plass i diakonale planer	41

Kapitel 5.3 Presentasjon og analyse av intervju med fokus på stillhetsarbeid	43
Kapitel 5.3.1 Hva er stillhetsarbeid?	43
Kapitel 5.3.2 Stillhetsarbeid til oppbygging og for å gi videre	44
Kapitel 5.3.3 Stillhetsarbeid i gudstjenesten	47
Kapitel 5.3.4 Stillhetsarbeid i lokale planer	49
Kapitel 6:Drøfting	51
Kapitel 6.1 Bønn	51
Kapitel 6.1.1 Bønn i diakonenes trosliv og tjeneste	51
Kapitel 6.1.2 Hvordan kommer bønn til uttrykk i den diakonale tjenesten?	53
Kapitel 6.1.3 Skal bønn konkretiseres?	54
Kapitel 6.2 Stillhetsarbeid og diakoni	56
Kapitel 6.2.1 Stillhetsarbeid - hva er det i en diakonal ramme?	56
Kapitel 6.2.2 Stillhetsarbeid i menigheten	57
Kapitel 6.2.3 Trenger vi stillhetsarbeid i de lokale diakonale planer?	58
Kapitel 6.3 Praktiske utfordringer	60
Kapitel 7: Konklusjon	63
Litteraturliste	64
Vedlegg: Intervjuguide	66

Kapitel 1: Innledning.

I dette kapitlet skal jeg se på oppgavens hovedstrukturer. Jeg vil gjøre rede for bakgrunnen for valg av tema. Deretter vil jeg presentere oppgavens problemstilling, for så å gjøre noen begrepsavklaringer i forbindelse med oppgavens problemstilling. Det vil så bli en presentasjon av oppgavens teoretiske og empiriske materiale, før jeg tilslutt gir en kort presentasjon av forskning som er relevant for oppgavens problemstilling.

Kapitel 1.1 Bakgrunn for valg av tema

Da jeg skulle velge tema for oppgaven min, var det mange ulike områder og temaer som virket spennende og interessante å arbeide med. Jeg har gjennom en lang prosess vært innom mange mulige temaer og spørsmålsformuleringer som var mulige for en oppgave. Men jeg klarte ikke å lande på noe som gav meg inspirasjon og motivasjon til å fortsette arbeidet, før jeg bestemte meg for å sette fokus på det som betyr mye for meg i mitt eget trosliv.

I mitt eget liv er det himmel – nære perspektivet med bønn og kontemplasjon et viktig element. Så under studiet ble det da også naturlig å søke etter, og ha et ekstra fokus på det som har stor plass i mitt eget liv. Gjennom årene med studier på Diakonhjemmet Høyskole har Plan for diakoni vært et svært sentralt tema og et hovedfokus i undervisningen. Derfor vil jeg ta utgangspunkt i Plan for diakoni i denne oppgaven, for å søke å finne hvordan bønn og stillhetsarbeid har fått plass i den diakonale tjenesten generelt, og i de lokale diakonale planer spesielt. Så med utgangspunkt i et lite avsnitt i Plan for diakoni for Den norske kirke som heter ”*sjelesorg, forbønn og stillhetsarbeid,*” ønsker jeg rett og slett å gjøre et dypdykk i lokale diakonale planer, på jakt etter det himmel – nære perspektivet, der det i denne oppgaven er særlig bønn og stillhetsarbeid som skal være fokuset.

Jeg ønsker å se om det himmel- nære og det jord – vendte, uttrykt gjennom bønn og arbeid, kan veves sammen og være to likeverdige sider i den diakonale tjenesten.

Hører det kontemplative livet sammen med den praktiske tjenesten, og hvordan kan dette kombineres? Gjennom å se på et utvalg av lokale diakonale planer, og gjøre dybdeintervju med noen diakoner, ønsket jeg å se etter forbindelsen mellom de lokale planene og den praktiske tjenesten. Blir det kontemplative livet nedfelt i de lokale planene, eller ber vi og ser vår relasjon til Gud som så naturlig at vi ikke trenger på få det med i noen planer?

Plan for diakoni sier at bønn og stillhetsarbeid er knyttet til diakoni ved at temaet har fått plass der, men på hvilken måte er temaet diakonalt, og hvor stor plass har det fått i de lokale planene?

Og om det har fått plass i planene, på hvilken måte kommer det til uttrykk der? Ut fra Plan for diakoni kan det se ut som om bønn og stillhetsarbeid har fått plass som et diakonalt uttrykk på linje med ”Sorggrupper”, ”fasteaksjonen” og ”grønn menighet” for å nevne noen. Ser diakonene selv det som viktig å ha med bønn og stillhetsarbeid i de lokale planene? Dette er noe av det som jeg vil se mer på i denne oppgaven

Kapitel 1.2 Oppgavens problemstilling og begrensninger

I denne delen av oppgaven blir oppgavens problemstilling presentert og utdypet og sentrale begrepet defineres, før jeg gjør noen begrensninger av oppgavens tema.

Gjennom å gjøre en undersøkelse av et utvalg lokale diakonale planer og å intervju 8 diakoner, søker jeg å gi svar på om bønn og stillhetsarbeid er noe som har fått plass i de lokale diakonale planene. På hvilken måte kan bønn og stillhetsarbeid sies å være et diakonalt anliggende, og hvordan kommer det eventuelt til uttrykk i lokale planer? Følgende problemstilling ble da formulert:

På hvilken måte kan bønn og stillhetsarbeid knyttes til diakoni, og hvordan kan dette uttrykkes i den lokale diakonale tjeneste og i de lokale planer?

Jeg har i oppgaven valgt å ta utgangspunkt i følgende avsnitt i Plan for diakoni:

”Sjelesorg, forbønn og stillhetsarbeid” ...

”Både den individuelle bønnen i det fortrolige rom og den offisielle forbønnen i gudstjenesten kan styrkes og fornyes. Egne forbønnsgrupper kan etableres. Mange mennesker har et økende behov for stillhet, hvile og langsomhet. Dette kan møtes ved retreat, stille rom, gatekapell, åpne kirker, spesielle gudstjenester(eks liturgi fra Taize), pilgrimsvandring med mer.” (Kirkerådet 2008a ;18)

Jeg vil i løpet av oppgaven og gjennom det empiriske materiale prøve å besvare problemstillingen ovenfor. Men først må det gjøres noen begrepsavklaringer i forhold til sentrale begrep i oppgaven.

Oppgavens tittel er ”Himmel – nært og jord – vendt.” Tittelen er valgt for å vise litt av spennet ved den diakonale tjenesten. Det himmel – nære representerer bønnen og stillhetsarbeidet, og relasjonen til Gud, og trosaspektet i den diakonale tjenesten. Det jord – vendte beskriver den diakonale tjenestens praktiske side, der diakonen blir et redskap slik at

Guds finger kan berøre vår jord og våre medmennesker gjennom vår praktiske handlinger gjennom den praktiske diakonale tjeneste. I oppgaven ønsker jeg å se på hvordan det himmel – nære og det jord – vendte. kan knyttes sammen

Når jeg bruker begrepene diakoni, diakonien og diakonalt i denne oppgaven, tar jeg utgangspunkt i Plan for diakoni sin definisjon av diakoni: *”Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet”* (Kirkerådet 2008a ;7) Jeg vil ikke gå nærmere inn i noen drøftning av diakoniforståelsen eller embetsforståelsen.

Men jeg vil forholde meg til den praktiske diakonale tjenesten som kommer til uttrykk gjennom definisjonen for diakoni. Så når begrepene diakoni, diakonien og diakonalt er brukt, henviser det til den praktiske diakonale tjenesten slik den er presentert i Plan for diakoni for Den norske kirke, og slik den utøves av diakonene og menigheten for øvrig.

Jeg ønsker også å presentere den norske kirkes visjon for den diakonale tjenesten, for denne er sentral i oppgaven. *”Guds kjærlighet til alle mennesker og alt det skapte, virkeliggjort gjennom liv og tjeneste”*. ”(Kirkerådet 2008a ;6)

Andre sentrale begreper er bønn og stillhetsarbeid. Bønn er definert på følgende måte på kirken.no sine sider:

”Henvendelse til guddommen. Bønn står sentralt i religionene. Den kan være spontan eller liturgisk. Den kan foregå alene eller i grupper. Den kan for noen utøves hvor som helst, for andre følges den av f.eks. bønneteppe eller særskilte liturgiske bevegelse.”(kirken.no. Den norske kirkes leksikon)

I oppgaven vil bønn først og fremst bli sett på som en relasjon til Gud, noe som kan komme til uttrykk på ulike måter, uten at dette blir definert nærmere enn å beskrives som vårt relasjonelle forhold til Gud.

Når stillhetsarbeid skal avklares så fant jeg ingen direkte definisjon av ordet. Ordet ble tatt i bruk av Virve Tynnemark i resurspermen *”Smak og se – stillhetsarbeid i menigheten.”* Der ble stillhetsarbeid fremstilt på følgende måte:

”Stillhetsarbeid handler om å skape rom der mennesker kan få styrket denne relasjonen(til Den Treenige Gud), og gjøre erfaringer i møte med Gud, som enkeltpersoner og som fellesskap. .”(Tynnemark 2006; del 1 s 5).

Som vi ser er stillhetsarbeid og bønn nært knyttet sammen og går veldig ofte i hverandre. Stillhetsarbeidet kan sees som en av bønnens uttryksmåter, men har her en videre ramme der det er ment å være et redskap for å skape rom for relasjonen til Gud.

I denne oppgaven sees stillhetsarbeidet i hovedsak som et redskap for å skape mulighet for stillhet, langsomhet og hvile, der det også er rom for å utvikle relasjonen til Gud.

Oppgaven begrenser seg til menighetsdiakonien i Den norske kirke. Sjelesorg, som også er et sentralt tema i avsnittet i Plan for diakoni, er utelatt for å begrense oppgaven, og for å sette fokus på den kontemplative delen av den diakonale tjenesten.

I neste kapittel vil jeg se nærmere på oppgavens empiriske materiale, og det teoretiske rammeverket i oppgaven.

Kapitel 1.3 Presentasjon av oppgavens teoretiske og empiriske materiale

Jeg vil i det følgende presentere det empiriske og det teoretiske materiale for oppgaven.

Oppgaven tar utgangspunkt i Plan for diakoni for Den norske kirke som en rammeplan og som retningsgivende for de lokale diakonale planene. I tillegg har jeg i hovedsak brukt en sentral bok som bakgrunnsstoff når det gjelder Plan for diakoni. Det er ”*Diakonen – kall og profesjon*” utviklet av ansatte ved Diakonhjemmet høgskole. Diakon Rebecca Swyer har fått ordet når jeg skal presentere den diakonale spiritualiteten. I arbeidet med bønn og stillhetsarbeid er det først og fremst valgt teoretisk materiale fra 3 teologer som er opptatt av temaene i oppgaven. Disse er Magnus Malm, Peter Halldorf og Henri Nouwen. I tillegg har jeg brukt Torborg Aalen Leenderts” *Når glassflaten brister*” når det gjelder det diakonale aspektet ved bønnen. Virve Tynnemark er den som har fått ordet når det gjelder stillhetsarbeidet gjennom sin resursperm ”*Smak og se - stillhetsarbeid i menigheten*”.

I metoddelen av oppgaven har jeg brukt Pål Repstad`s bok ”*Mellom nærhet og distanse*” sammen med Sigmund Grønmo`s bok ”*Samfunnsvitenskapelig metode*” og Johannessen, Tuft og Christoffersen sin bok ”*Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode.*”

Det empiriske materiale har to kilder. Den første er 29 lokale diakonale planer funnet på kirken.no sine hjemmesider 8-11 desember 2011. På bakgrunn av funnene i planene, ble det gjort et utvalg av informanter til den andre delen av studiet, som består av intervju med 8 diakoner. Disse informantene skal være med å gi et dypere perspektiv til oppgaven, og et bedre svar på oppgavens problemstilling.

I dette kapitelet har vi sett på begrunnelsen for valg av oppgavens tema. Bønn og stillhetsarbeid er sentralt både i mitt eget trosliv, og blir hovedtema i oppgavens problemstilling. Oppgavens problemstilling er presentert og sentrale begreper definert og det

teoretiske og empiriske materiale gjort rede for. I det neste avsnittet vil jeg kort se på om det er noen relevant forskning gjort på oppgavetemaet.

Kapitel 1.4 Forskningsoversikt

I dette avsnittet vil jeg kort presentere relevant forskning som er gjort i tilknytning til mine hovedtema. Jeg har ikke funnet noe som ligger helt opp til temaet. Når det gjelder bønn er det skrevet en masteroppgave om forbønn i sjelesorg våren 2011 av Karen Elisabeth Lund. Jeg har ikke funnet noen relevant forskning på stillhetsarbeidets plass i den diakonale tjeneste. Når det gjelder forbindelsen mellom det kontemplative liv og den diakonale tjeneste, kan for det første Olav Helge Angell undersøkelse, som er brukt som kilde i oppgaven, sies å være aktuell. Han ser blant annet på diakonenes trosnivå som bakgrunn for tjenesten. For det andre kan doktorgradsavhandlingen til Tone Stangeland Kaufman ” *A new old spirituality* ” ligge nært inn til noen av temaene i studiet mitt. Selv om hennes undersøkelse dreier seg om prestenes kontemplative liv, så kan en her kanskje se noen paralleller til diakonenes egen hverdag og spiritualitet.

Vi har her kort sett på forskning som kan være relevant i forbindelse min oppgave. I det neste kapittel skal jeg se på oppgavens forskningsmetode.

Kapitel 2: Metode

I denne delen av oppgaven vil jeg først gjøre rede for og begrunne valg av metode. Deretter beskriver jeg utvelgelsen av det empiriske materiale, bestående av 29 lokale diakonale planer og 8 respondenter, før gjennomførelsen av intervjuene blir beskrevet. Deretter blir oppgavens reliabilitet og validitet gjort rede for.

Kapitel 2.1 Beskrivelse og valg av metode

Denne oppgaven er en hermeneutisk studie. ”*Et hermeneutisk studie legger vekt på å tolke og forstå mening som knytter seg til ulike handlinger*”(Grønmo 2010;417)

Oppgavens problemstilling ønskes besvart gjennom å se på de ulike empiriske funnene i oppgaven, sammen med det valgte teoretiske materiale, for å kunne gi et best mulig svar på problemstillingen som er valgt.

Jeg har her benyttet meg av en hermeneutisk prosess, eller en fortolkende prosess, for å svare på oppgavens problemstilling. Denne hermeneutiske prosessen, eller hermeneutiske sirkel, illustrer hvordan fortolkning av meningsfulle uttrykk kan og må begrunnes (Johannesen, Tufte, Christoffersen 2010;365)

Denne fortolkningsprosessen er også kalt en hermeneutisk sirkel der en veksler mellom å se helhet og del. (Repstad 2007;121). Jeg vil gjennom prosessen i oppgaven søke å få en mer helhetlig forståelse av problemstillingen, gjennom å belyse ulike deler, her det empiriske materiale og oppgavens teori, og ut fra dette finne best mulig helhetlig svar på oppgavens problemstilling.

I denne oppgaven er det brukt flere ulike forskningsmetoder, noe som kalles metodetriangulering. Metodetriangulering er en kombinasjon av forskjellige data i samme undersøkelse. (Grønmo 2010;421) Denne kombinasjonen av ulike metoder er med på å gi et bredere datamateriale og en sikrere basis for å søke svar på problemstillingen i oppgaven. (Repstad 2007;29) I denne oppgaven har jeg vurdert det slik at de ulike typer av empirisk materiale utfyller hverandre gjennom den hermeneutiske prosessen.

Jeg har to ulike kilder til mitt empiriske materiale, og det er dokumenter og respondenter. Dokumentene består av Plan for diakoni og 29 lokale diakoni planer.

Det er i oppgaven gjort en systematisk undersøkelse av innholdet i Plan for diakoni for Den norske kirke, noe som kalles innholdsanalyse, på jakt etter informasjon som kan belyse spørsmålsstillingen, samtidig som også Plan for diakoni er brukt som utgangspunkt for

oppgavens tema. Når spørsmålsstillingen skulle belyses og besvares, var det aktuelt å finne lokale planer for diakoni som skulle danne grunnlaget for det empiriske materiale. Planene ble den andre delen av dokumentmaterialet til oppgaven.

Oppgavens kvalitative materiale består av intervju med 8 diakoner fra den norske kirke. Kvalitative metoder sies å gå mer i dybden og ikke i bredden.(Repstad 2007;17). Ved å gjennomføre intervju ville jeg få utfyllende informasjon og begrunnelser for hvordan bønn og stillhetsarbeid kunne sees i sammenheng med den diakonale tjenesten og de lokale planene, noe som var veldig interessant for oppgavens problemstilling, og ville gi undersøkelsen et bredere materiale og større troverdighet.

Kapitel 2.2 Utvelgelse av det empiriske materiale

I dette kapitlet skal jeg beskrive hvordan det empiriske materiale til oppgaven ble valgt. For å finne de lokale planene ble det i tidsrommet 8. til 11. desember 2011 gjennomført et systematisk søk på kirken.no sine nettsider, etter lokale diakonale planer. Mitt materiale består av alt som var å finne av tilgjengelige planer i det aktuelle tidsrommet, gjennom den norske kirkes internettsider. Det ble funnet 29 lokale diakonale planer i denne delen av datainnsamlingen. Jeg hadde ingen spesielle kriterier for innholdet i disse funnene, bortsett fra et ønske om at de skulle være oppdatert etter den nye Plan for diakoni som kom i 2008. Ettersom jeg ønsket et videst mulig søk for å se mangfoldet i de lokale planene, ble alle funnene registrert, og er med i undersøkelsen. Hadde materialet blitt for stort, måtte jeg ha gjort en nærmere vurdering om utvelgelse, men siden funnene bare inneholdt 29 planer, så ble dette vurdert å være et utvalg som kan være med å gi en pekepinn på hva lokale planer for diakoni kan inneholde.

Til å begynne med vurderte jeg å bare bruke lokale planer som materiale, og tenkte at oppgaven skulle være en undersøkelse av lokale planer. Men det viste seg å gi en for liten mengde materiale til å besvare oppgavens problemstilling.

Med disse 29 planene som empirisk materiale i hendene, og et ønske om å gjøre en dypere undersøkelse av materialet, valgte jeg ut noen planer som inneholder interessante funn i forhold til oppgavens tema, og kontaktet diakonene i vedkommende menighet med forespørsel om et intervju.

Da jeg skulle velge informanter til de resterende intervjuene, tenkte jeg at diakonrådgivere kunne være gode kilder, som hadde oversikt over hovedtrenden i de lokale planene i deres

bispedømme. Jeg sendte derfor e-post til 3 diakonirådgivere, og fikk positivt svar fra to av disse, og den tredje rådgiveren henviste meg videre til diakoner i bispedømmet. Så mine informanter bestod da av 3 diakoner som jeg visste hadde en særlig interesse for mine tema, og 3 diakoner som jeg i utgangspunktet ikke visste noe om, samt to diakonrådgivere. Jeg satt da med 8 informanter, og bestemte meg for å gjennomføre disse intervjuene for å se om dette var nok, og om det var relevant informasjon til mitt empiriske materiale og intervjudelen av oppgaven. De 8 informantene og intervjuene ble da bestemt å skulle være nok materiale til å dekke intervjudelen av mitt empiriske materiale. Selv om jeg i ettertid ser at jeg kunne gjort noen flere intervjuer for å få et mer mangfoldig materiale, satte tidsaspektet grenser for dette. Sammen med at det faktisk var vanskelig å finne informanter som jeg visste hadde et mer nyansert bilde av bønn og stillhetsarbeid i den diakonale tjenesten. Jeg har nå presentert utvelgelsen av informantene. I den neste delen av kapitlet vil jeg belyse hvordan intervjuene ble gjennomført.

Kapitel 2.3 Gjennomføring av intervjuene

Da informantene hadde sagt seg villige til å være med i undersøkelsen, avtalte vi tid for gjennomføring av intervjuet. Jeg sendte den enkelte informant et informasjonsskriv om undersøkelsens innhold og tema, samt en intervjuguide, slik at de kunne forberede seg til samtalen. (Vedlegg nr 1) Informasjonsskrivet inneholdt i tillegg til informasjon om undersøkelsen, en liten slipp for underskrift av informert samtykke. Personopplysningsloven stiller krav om samtykke fra informanten, dersom enkeltpersoner kan identifiseres. (Johannesen, Tufte, Christoffersen 2010;96)

For å være på den sikre siden ba jeg om samtykke fra alle informantene, selv om jeg ønsket å behandle materialet på en måte som gjorde det vanskelig å kunne gjenkjenne noen av dem i undersøkelsen. Et annet moment var også det at oppgaven kunne komme til å berøre den enkeltes trosliv gjennom temaet, særlig i forhold til bønn. Jeg opprettet et meldeskjema hos Norsk samfunnsvitenskapelige(NSD) datatjeneste for å finne ut om undersøkelsen min var meldepliktig. Jeg ringte til NSD for å få råd om prosessen videre, noe som resulterte i en beskjed om at de ikke vurderte mitt prosjekt å være meldepliktig, siden det ikke var informantenes personlige tros- og bønneliv som skulle undersøkes. Jeg ble også informert om at dersom det skulle komme opplysninger i intervjuene som kunne ha privat karakter, så skulle dette ikke transkriberes. På bakgrunn av dette ble det utarbeidet en intervjuguide, som skulle

fungere som en huskeliste over tema som jeg ønsket å få belyst i intervjuet. Dette er kalt et delvis strukturert intervju, eller semistrukturert intervju, der en overordnet intervjuguide er bakgrunn for intervjuet og med spørsmål og temaer som utgangspunkt, men der rekkefølge under utføringen kan variere fra gang til gang. (Johannesen, Tuft, Christoffersen 2010;137)

I intervjuguiden hadde jeg også med åndelig veiledning som et tema. I ettertid ser jeg at intervjuguiden var for vid og hadde for mange temaer, og åndelig veiledning ble i analysearbeidet tatt ut av oppgaven. Det at jeg hadde for mange hovedtema, hindret at jeg gikk dypere inn i det som i oppgaven ble hovedtemaet. Jeg ser i ettertid at det skulle vært færre tema, og at jeg kunne ha gått dypere i det som utsondret seg som oppgavens hovedtema. I følge metodens fleksibilitet skulle intervjuguiden ha vært justert underveis i prosjektet, noe som ikke ble gjort, da selve intervjuene ble utført i løpet av et kort tidsrom og med store geografiske avstander mellom informantene. Så det ble hektisk reisevirksomhet i den perioden, og jeg fikk ikke full oversikt over det empiriske materiale i intervjuene før de var transkriberte og jeg skulle analysere materialet.

Selve intervjuene ble tatt opp på lydfil på iphone. I den perioden intervjuene ble oppbevart på min iphone, var denne alltid oppbevart med automatisk kodelås. Intervjuene ble transkribert så snart som mulig og lydfilene ble slettet. Selve transkriberingsprosessen ble utført ord for ord, slik at det empiriske materialet består av alt som ble sagt under intervjuene. Det materialet som kunne være informasjon av personlig karakter, og opplysninger som kunne være med på å identifisere informanten, ble ikke transkribert.

Kapitel 2.4 Reliabilitet

I dette kapitlet skal jeg se på påliteligheten, til det empiriske materiale som er samlet inn. .
”Før vi bruker bestemte kilder i en studie, bør vi foreta kritisk vurdering av disse kildene.”(Grønmo 2010;121).

Det som kan sies som kildekritikk i undersøkelsen, er selve utvelgelsen av det empiriske materiale. Dette gjelder både utvelgelsen av de lokale planene, informantene, og tidsaspektet ved gjennomførelsen av intervjuene

Utvelgelsen av de lokale diakonale planene kunne ha vært konsentrert om et utvalgt bispedømme, eller et mer bevisst utvalg av menigheter. Men siden denne delen av innsamlingen ble foretatt i starten av prosessen av oppgaveskrivningen, så var denne delen av innsamlingen mer å regne som et søk etter problemstilling til oppgaven, og var med på å

forme oppgaven, ut fra de funnene som ble gjort i denne delen av undersøkelsen.

Datamateriale av 29 lokale planer ble utgangspunktet for den videre prosessen i oppgaven.

Selve utvalget bestående av 29 planer skulle alt i alt være en rimelig mengde for å kunne gi et visst inntrykk av lokale planer og deres innhold.

Når det gjelder utvelgelsen av informantene, burde jeg ha vært mer kritisk i min utvelgelse av dem, for å prøve å finne en større bredde i materialet. Jeg burde også ha hatt lenger intervall mellom de ulike intervjuene, for å kunne ha gjort bedre og flere vurderinger underveis slik at intervjuguiden kunne ha blitt tilpasset oppgavens spørsmålsstilling etter hvert som den hermeneutiske prosessen i oppgaven brakte meg nærmere kjernen i oppgaven. Men jeg mener likevel jeg fikk nok materiale til å besvare oppgavens problemstilling på en god måte.

Et annet aspekt som må belyses, er forskerens for-forståelse. For – forståelsen bygger på forskerens egen generelle forståelse av temaet forut for studiet. (Grønmo 2010;373) Denne for – forståelse skal forskeren bruke som en bakgrunn for sin forståelse av det empiriske materiale og de ulike aktørene. Min holdning til temaet kan også ha virket til å gi informantene en frihet til å snakke om temaene i oppgaven, ut fra mine positive tilbakemeldinger underveis i intervjuet. Dette kan ha medført en særlig positiv holdning til temaene som informantene ellers ikke ville ha vist. Min erfaring med bønn og stillhetsarbeid vil også være en bakgrunn og en del av det som påvirker analysen og drøftingen av det empiriske materialet.

I denne delen har jeg sett på ulike sider som kan ha vært med å påvirke oppgavens reliabilitet. I det neste kapitlet skal vi se om oppgaven kan ha gyldighet i en forskningmessig betydning.

Kapitel 2.5 Validitet

I dette kapitlet vil jeg se på oppgavens validitet, eller gyldigheten til det empiriske materiale i forhold til min problemstilling. Jeg har i oppgaven valgt et tema som er et lite belyst i diakonal forskning. Bønn og stillhetsarbeid har heller ikke fått store plasser i Plan for diakoni, men det er med der, og det gjør det også relevant å se på denne delen av den praktiske diakonale tjenesten. Gjennom prosessen i oppgaven oppdaget jeg at det var stor interesse og glede blant de som jeg var i kontakt med, over at jeg hadde valgt bønn og stillhetsarbeid som tema i oppgaven. Men jeg registrerte også at det ble formidlet en viss beskjedenhet i forhold til å snakke med andre, både innad i staben og i diakongrupper om bønn og stillhetsarbeid, noe som ble formidlet som en utfordring. Men under intervjuene var informantene åpne og formidlende, og hadde mye relevant informasjon i forhold til oppgavens tema. Informantene i

undersøkelsen var med på å underbygge og bekrefte det som de lokale planene i undersøkelsen viste. Så det empiriske materiale kan sies å gi en oversikt over hva som er tendensen i lokale diakonale planer når det gjelder bønn og stillhetsarbeidets plass i både tjeneste og planer.

I en videre forskning hadde det vært interessant å se videre på hvilken plass bønn og trosdimensjonen har i diakonenes liv og tjeneste. På bakgrunn av den nylig presenterte doktoravhandlingen til Tone Stangeland Kaufman ” *A new old spirituality*, ” som har prestenes spirituelle liv som tema, kunne dette ha vært bakgrunn for en undersøkelse blant diakonene også.

Er diakonenes spirituelle liv, med blant annet bønn og stillhetsarbeid, viktig for den tjenesten diakonene står i, og hvordan påvirker det spirituelle livet valgene en tar i sin tjeneste?

Jeg tror at dette kan være viktige tema også for den praktiske diakonale tjeneste i tiden som kommer, nettopp for at diakoni kan fortsette å være ” *evangeliet i handling* ” og noe annet enn hva profane organisasjoner har å tilby. Den åndelige dimensjonen kan sees som noe som er med på å gi diakonien dens særpreg.

I dette kapitlet har vi sett på valg av forskningsmetode i oppgaven, samt beskrevet utvelgelsen og gjennomføringen av tilfanget av det empiriske materiale. Dessuten har jeg sett på oppgavens reliabilitet og validitet.

I det neste kapitlet vil jeg presentere det teoretiske materiale i oppgaven.

Kapitel 3 Teori

I dette kapitlet vil jeg se på Plan for diakoni for Den norske kirke for å se hvilke sentrale føringer som ligger til grunn for de lokale diakonale planene, og ha en gjennomgang av Plan for diakoni og de retningslinjer som er å finne der når det gjelder det kontemplative liv generelt, og bønn og stillhetsarbeid spesielt. Deretter vil jeg se på aspekter ved diakonenes eget liv og rolle i arbeidet med lokale planer, før jeg kort ser på noen aspekter ved den åndelige dimensjon og den diakonale tjenesten.

Siste halvdel av kapitlet vil henholdsvis bønn og stillhetsarbeid bli tema og sett på i relasjon til diakoni og den diakonale tjenesten og diakonale planer

Kapitel 3.1 Fra gammel til ny Plan for diakoni.

Jeg vil først se på noen hovedaspekter ved den første Plan for diakoni som kom i 1987. Den ”gamle planen ” fra 1987 hadde en definisjon av diakoni som lød som følger: *”Med diakoni forstås kirkens medmenneskelige omsorg og fellesskapsbyggende arbeid og den tjeneste som i særlig grad er rettet mot mennesker i nød”*(Kirkerådet 1998/1997;8).

Diakoniplanen fra 1987 hadde fire uttrykk som grunnpilarer for tjenesten: Sosial rettferdighet – kontakt og fellesskap – sjelesorg – helse og omsorgsarbeid.

Den nye *”Plan for diakoni”* ble vedtatt på Kirkemøtet i november 2007 og skulle gjelde fra 1. januar 2008.

I den nye Plan for diakoni blir visjonen for den norske kirkes diakonale tjeneste presentert og den lyder som følger: *”Guds kjærlighet til alle mennesker og alt det skapte, virkeliggjort gjennom liv og tjeneste”*. (Kirkerådet 2008a ;6)

Visjonen for Den norske kirkes diakonale tjeneste skulle sammen med den nye definisjonen for diakoni, danne grunnlaget for en videreutvikling av diakoni, både når det gjelder den diakonale tenkningen og den praktiske tjenesten. Den nye definisjonen for diakoni lyder slik:

”Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.” (Kirkerådet 2008a;7)

De fire satsningsområdene, eller uttrykkene, i definisjonen: *”nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet”* danner grunnpilarene i Plan for diakoni, og dermed også for de lokale planene. Her vil jeg gjengi hovedformålet med planen:

”Hovedformålet med denne planen er at den skal være retningsgivende for den diakonale tenkningen og utformingen av diakonien i Den norske kirke. Planen er en rammeplan som gir menighetene hjelp til å utarbeide lokale diakoniplaner” (Kirkerådet 2008a ;5)

Plan for diakoni danner utgangspunktet og rammene for de lokale planene, og skal med sin nye definisjon og visjon for den diakonale tjenesten være retningsgivende for utformingen og veien videre for lokale diakonale tiltak, og de tilbudene som kommer til uttrykk i lokale planer. I det neste kapitlet skal vi se nærmere på Plan for diakoni og de rammene og retningen som vi kan finne der, særlig med tanke på oppgavens hovedtema.

Kapitel 3.2 Plan for diakoni som ramme for den lokale diakonale tjeneste.

Når jeg her vil se nærmere på Plan for diakoni, så er det fokuset på min problemstilling og på det kontemplative liv som blir vektlagt.

Visjonen for Den norske kirke sier at kirken ønsker å være ”*I Kristus nær livet, - en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke*” der en sammen skal ”*Leve i Kristi etterfølgelse*” (Kirkerådet 2008b)

Plan for diakoni bygger videre på denne visjonen at kirken skal være en tjenende kirke, noe som er med på å gjøre diakoni til en del av kirkens vesen. En ser også at etterfølgelsesdimensjonen er fremhevet her. Vi skal leve og tjene i relasjon og etterfølgelse. Plan for diakoni sier at ”*Kirken trenger å styrke forståelsen av mennesket som avhengig av alle dets relasjoner – til Gud, til medmennesket, til seg selv og til resten av skaperverket*”(Kirkerådet 2008a;10). Her fremheves viktigheten av relasjonen til Gud, sammen med relasjonen til våre medmennesker og til skaperverket

Og det er gudstjenesten som er knutepunktet i relasjonen. ”*I gudstjeneste knyttes fellesskapet mellom Gud og mennesker sammen*”(Kirkerådet 2008a;20). Som diakonal kirke er det ”*et diakonalt anliggende å legge til rette for livgivende møter med Kristus*”(Kirkerådet 2008a;20)

Det å skulle legge tilrette for muligheter til livgivende møter med Kristus, er her fremhevet som et diakonalt anliggende. Dette kan være både praktisk tilrettelegging for mennesker med særlige fysiske behov, men skulle vel også gjelde for mennesker med åndelige behov?

I den nye Plan for diakoni fra 2008 ser en også dette fokuset på Jesus som forbilde, gjennom at diakoni skal være evangeliet i handling. Plan for diakoni sier at ”*Diakoni er en del av det å være troende menneske*”(Kirkerådet 2008a; 9). Det handler her både om å være et troende menneske i relasjon til Gud, og om å gjøre den gode gjerning.

Så kan en se at diakonien har et todelt fokus ved at *”Diakoni handler om å være og å gjøre, det er det planen skal medvirke til.”* (Kirkerådet 2008a;25). Den diakonale tjenesten skal være der for mennesker som trenger det når det gjelder alle livets sider, også den åndelige siden av livet. De åndelige og religiøse behovene er også et tema for den diakonale tjeneste. Plan for diakoni sier det på følgende måte. *”Kirken er på en spesiell måte kalt til å møte de åndelige og religiøse behovene som ligger innvevd i menneskers nød og smerte”* (Kirkerådet 2008a;13)

Så hvordan skal den diakonale tjenesten komme til rette med disse ulike utfordringene?

Gjennom den praktiske tjenesten kan vi få *”gjøre troen virksom i handling, betyr å spørre på ny og på ny: Hvem er min neste? og oppsøke marginaliserte, syke, sultne, tørste, og isolerte”* (Kirkerådet 2008a;9). Så skal Ånden komme oss til hjelp, slik at vi ser de menneskene som trenger oss for å få et nytt håp, og for å ha noen å vandre sammen med et stykke på veien. Så vil *”Ånden gir styrke i motgang, utholdenhet i tjenesten og håp for morgendagen”* (Kirkerådet 2008a;9).

I dette kapitlet har vi sett på noen av de føringene som Plan for diakoni gir for den diakonale tjeneste, med et særlig fokus på den åndelige dimensjonen. I det neste kapitlet vil jeg se på diakonenes egen rolle, gjennom diakoni som kall og profesjon.

Kapitel 3.3 Diakoni som både kall og profesjon

I dette kapitlet ønsker jeg å belyse diakonens egen rolle for at bønn og stillhetsarbeidet kan få plass i de lokale planene. Diakonen kan se på sin diakonale tjeneste både som et kall og en profesjon, der en er kalt til en tjeneste for Gud og samtidig er en profesjonell yrkesutøver. Kan kallet og det personlige troslivet være viktig i forhold til de prioriteringene en gjør i sitt yrke, og til hvilket fokus en har i arbeidet med de diakonale planer?

Vi skal først se på kallet og hvilken betydning det kan ha for tjenesten.

Stephanie Dietrich skriver om kallet som åndelig opplevelse og som profesjon i sin artikkel *”Systematisk – teologisk grunnlag for diakonitjeneste.”* Kallet blir her sett på som et begrep som beskriver enkeltmenneskets opplevelse og forståelse av seg selv som kalt av Gud eller kirken til en spesiell oppgave. (Dietrich 2011;102). Dietrich ser det som viktig at det personlige kallet og trosdimensjonen i eget liv holdes sammen med den enkeltes profesjonelle kompetanse og yrkesidentitet, noe som kan være en utfordring innenfor kirkelige yrker. Og hun beskriver viktigheten av en holistisk tilnærming til diakonitjenesten *”der det personlige*

kallet, kirkens offentlige kall til tjeneste og den profesjonelle kompetanseutøvelsen sees i sammenheng.”(Dietrich 2011;103).

Den diakonale tjenesten kan sees på som en slik spesiell oppgave. Men hvilken betydning har kallet for den enkeltes yrkesutøvelse? Olav Helge Angell har gjort en undersøkelse blant diakoner i Den norske kirke som han presenterer i sin artikkel ”*Diakoniforståing og identitet hos diakoner i Den norske kyrkje.*” Her ser han på betydningen av kallet i den diakonale tjenesten. I artikkelen viser han blant annet at ”*Heile 84 prosent av diakonene seier seg heilt eller stort sett samde i at det er viktig for dei å oppleve det å være diakon som eit kall frå Gud.*” (Angell 2011;200) I undersøkelsen kommer det klart fram at det personlige tros - og bønne livet hører med til det å stå i en diakonal tjeneste. Troslivet og kallet hører sammen, gjennom at en er kalt til en tjeneste for Gud og for mennesker. Vigslingen blir det som kobler sammen kallet og tjenesten

Når en diakon blir vigslet til tjeneste, blir det gjennom selve vigslingsritualet gitt et løfte som rommer både ens private liv og ens tjeneste Jeg vil her gjengi en del av vigslingsritualet for Den norske kirke: Som vigslet diakon lover en:

- At du i vitnesbyrdet og sjelesorgen legger fram Guds ord klart og rent, som det er gitt oss i Den hellige skrift, og som vår kirke vitner om i sine bekjennelser.
  - At du viser omsorg for nestens liv og velferd, arbeider for å bedre de svakes kår, og bærer dem frem for Gud i bønn og påkallelse med takk.
  - At du selv av hjertet legger vinn på å leve etter Guds ord, og i studium og bønn trenger dypere inn i de hellige skrifter og den kristne tros sannheter.
- (Den norske kirke 1992;191)

Kari Jordheim har i sin artikkel: ”*Diakonstillinger i Den norske kirke – rammer og ordninger*” blant annet sett på vigslingens betydning for den diakonale tjenesten. Her blir kallet og vigslingen koblet sammen, og vigslingen formidler ”*kallet, velsignelsen og sendelsen.*”(Jordheim 2011; 163). Den diakonale vigslingen bekrefter at diakonen er kalt til tjeneste, mottar menighetens velsignelse og sendes ut i tjeneste, på kirkens og Vår Herres vegne. Vigslingen gir også ”*en understrekning av at det også stilles krav til egen livsførsel, og det er en klar formaning om at man må ta seg tid til sitt eget trosliv.*”(Jordheim 2011; 164). Gjennom kallet og vigslingen har troslivet fått en viktig plass for den som skal tjene som diakon i menigheten. Men som vi har sett så har diakonen også en profesjon der den enkelte diakon er underlagt yrkesetiske retningslinjer.

Det norske diakonforbund har utviklet egne yrkesetiske retningslinjer for den diakonale tjeneste.

”Diakonens tjeneste bygger på Bibelen og Den norske kirkes bekjennelses skrifter. Diakonens grunnleggende forpliktelser er å søke å virkeliggjøre Guds vilje. Kirkens diakonale oppdrag, slik det til enhver tid kommer til uttrykk i den til enhver tid gjeldende Plan for diakoni i Den norske kirke, er rammen og utgangspunktet for diakonens tjeneste.(Yrkesetiske retningslinjer §1)
(Det norske diakonforbund 1993)

Her kommer det klart til uttrykk hvilke ståsted diakonene har i sitt yrke. Tjenesten er basert på Bibelen og på Den norske kirkes bekjennelses skrifter, og det blir i retningslinjene henvist til vigslingsliturgien der en i studium av Skriften og bønn blir oppfordret til å leve et troens liv. Så ser vi også at diakonene har en forpliktelse til å virkeliggjøre Guds vilje gjennom sitt liv og sin tjeneste. Dette gir diakonene både et krav om å ta tros livet på alvor og en mulighet til å bruke tid på sitt eget trosliv i tjenesten.

Vi har i dette kapitlet trukket linjer mellom diakonens egen rolle som kalt til tjeneste og som profesjonell yrkesutøver, og hvilken plass bønn og tros livet har for diakonene selv.

I det følgende kapitlet skal vi se på den diakonale tjenestens åndelige dimensjon. Hva er egentlig diakonitjenestens åndelige dimensjon?

Kapitel 3.4 Diakonens åndelige dimensjon.

I dette kapitlet ønsker jeg å se på den åndelige siden ved den diakonale tjenesten. Jeg bruker i oppgaven ulike begreper for å beskrive den åndelige dimensjonen: Åndelig, spirituell og kontemplativ. Med dette kapitlet ønsker jeg å beskrive hva som ligger bak disse begrepene når de brukes i oppgaven, og i tilknytning til den diakonale tjenesten. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i Rebecca Swyers dokument ” *Spirituality for the deacon* ” for å beskrive dette. Hva er åndelighet og hvordan kan den komme til uttrykk i den diakonale tjeneste?

Swyer sier det så enkelt: ” *Spirituality for the deacon as I see it is primarily about putting the theory into practise.* ” (Swyer 1997). Diakonens spiritualitet blir da å gjøre det som Ordet og forkynnelsen omhandler. ” *Spirituality is not about following some sort of mystical eternal system, but about Christian living* ” (Swyer 1997). Det hverdagslige tros livet vårt blir det som blir basisen for vår diakonale tjeneste, men vi går dermed ikke i egen kraft ” *He empowers our ministries, we`re not self– employed and working on our own steam, we have his strength, support and love* ” (Swyer1997)

Diakonens eget trosliv blir av Swyer vektlagt som viktig, både ved at vi skal være eksempler for våre medmennesker og ved det er viktig at vi lever det vi forkynner.

Bønnelivet blir også fremhevet hos Swyer, ”*Prayer life is also vital for the deacon`s spiritual life.*” (Swyer 1997). Bønn blir en viktig del av både tjenesten og det private livet, og det må henge sammen. Våre bønner skal ikke bare bære preg av vår identitet som diakon, men av at vi også kommer frem for Gud med vårt private liv.

Så hvordan ser Swyer at dette kan komme til uttrykk i vår diakonale tjeneste?

For det første kan diakonen sies å være en ”*Go between,*” der diakonen blir sett på som en budbærer som bringer evangeliet ut til menneskene, og som gjennom dette presenterer kirken for menneskene, og menneskene for kirken. (Swyer 1997). For det andre beskriver hun diakonen som ”*Agent of change,*” der en som diakon skal få være en profetisk røst inn i verdens urettferdighet og stå sammen med undertrykte og trengende for en bedre verden og rope på forandring og rettferdighet. Den tredje måten den spirituelle delen av den diakonale tjenesten kommer til uttrykk på, er ”*servant*” eller tjenerrollen. Dette er den delen av den diakonale tjenesten som ofte forbinder med diakoni, den ydmyke tjener, som gir en hjelpende hand der nøden er og der hjelpen trenges.

I dette kapitlet har jeg prøvd å belyse den spirituelle delen av den diakonale tjenesten, for å knytte noen tråder mellom det kontemplative liv og praktisk handling, og for å se hvordan dette kan påvirke hverandre.

I den neste delen skal vi se på noe som er en del av det kontemplative livet, nemlig bønnen og dens relasjon til diakoni.

Kapitel 3.5 Diakoni og bønn

I dette kapitlet skal vi sette fokus på bønn og diakoni. Hva er bønn, egentlig? Jeg vil her belyse bønn fra ulike synsvinkler, og jeg har valgt å ta utgangspunkt i 4 ulike forfattere og deres ulike aspekter ved bønn. Som vi så i innledningen, er bønn her i denne oppgaven å se på som en relasjon til Gud, som kan komme til uttrykk på mange forskjellige måter.

Torborg Aalen Leenderts vil her representere det diakonale bidraget til bønn, og hun skriver i sin bok ”*Når glassflaten brister*” om de mange sidene ved bønnen. Leenderts kaller bønnen ”*et vågestykke*” og beskriver hvordan bønn og tillit til Gud kan henge sammen. Vi må på en måte stole på Gud for å våge å legge oss selv og våre bønner i hans hender, slik at bønnen kan ”uttrykkes gjennom ulike stemmer,” motløshetens stemme, eller håpets og troens stemme. Tillit til Gud og ønsket om å ville lytte og samhandle med Gud, er det som blir viktig ifølge Leenderts.

”det handler om en overgivelse der man gjennom bønn begynner å leve i lydhørhet, og der man i frihet forener sin egen vilje med Guds. Dermed behøver man ikke avskjære lydhørheten mot sitt eget indre som noe som bare er syndefordervet. Tvert imot kan man oppøve sin evne til å lytte innover til det innerste rommet der Gud og mennesker samhandler. (Leenderts2007;117)

Samhandlingen med Gud er viktig. En diakonal bønn kan sees som en samhandling med Gud, der en får legge fra seg dem en ber for i Herrens hender.

Det handler om å våge å lukke Gud inn i vår smerte og våre behov. Og hun uttaler ”*Bønn handler ikke først og fremst om å søke svar eller løsninger, men å søke Gud*” (Leenderts 2007;305). Bønn er relasjon til Gud, men også i relasjon til våre medmennesker blir bønn viktig. ”*Selv ønsker jeg meg en sterkere og tydeligere bønnetradisjon i vår kirke, forankret i en relasjonell forståelse av bønn*” (Leenderts 2007;308). Her er det åndelig veiledning, eller bønneveiledning sammen med forkynnelse om bønn, som Leenderts ser som redskaper til å leve i et fortrolig forhold til Vår Herre og til våre medmennesker som vi legger frem for Gud i bønn.

En annen måte å se bønn på, er når bønnen kan sies å være en del av vårt innerste vesen. Peter Halldorf har skrevet en liten bok som heter ”*En liten veiledning til bønnen.*” Her blir bønnen sett på som det aller innerste i troens liv, en indre holdning og atmosfære som den troende lever i. Bønnen befinner seg dermed bortenfor ordene og formene. Den er ingen aktivitet, men hører med til menneskets identitet. En aktivitet blir lett en oppgave man har, en plikt. Halldorf understreker at all virkelig bønn er et møte mellom et jeg og et du, et personlig møte. Det handler om å øve seg i å være i den relasjonen som Bibelen kaller bønn. For all bønn begynner hos Gud, derfor er stillhet og lytting en viktig del av bønnen. (Halldorf 2006; 28.) Så hvordan kan dette sies å ha diakonal karakter? Bønnen kan være et uttrykk for vår omsorg for våre medmennesker og alt det skapte, slik at Gud får en mulighet til å møte og berøre mennesker. Halldorf sier det slik:

”..... at Gud gjennom den bedende kan berøre verden med sin kjærlighet og ømhet. Bønnen gjør ikke Gud mer nærværende i verden - han er allesteds nærværende, alltid – men den gjør oss nærværende ovenfor Gud. Uten forbønnen forblir verden stum og likegyldig ovenfor Gud.(Halldorf 2006: 56)

Bønnen blir her et møtepunkt og en mulighet både til at mennesker kan få et møte med Gud og til å gi Gud en mulighet til å kunne virke i menneskers liv gjennom våre bønner. Våre forbønner blir den forbindelsen som binder sammen himmel og jord, Gud og mennesker.

Halldorf beskriver også viktigheten av bønn og ellers hele tiden å ha det rette forholdet til Gud og mennesker. Vi må se Gud som Den allmektige himmelens og jordens skaper, som elsker oss så høyt at han var villig til å gi sin sønn for oss, en Gud som bryr seg og ønsker å komme oss til hjelp i vår nød. Når dette forholdet er på plass, så faller også bønnen og relasjonen naturlig. Det er ikke vi som skal handle, men Gud skal handle på våre vegne, og så bruker han oss til å gå i ”ferdiglagte gjerninger”:

”når Gud blir den han er, faller tilbedelsen naturlig. Gud er den stille susen. Derfor bør tausheten, den ordløse bønnen, ha en plass i enhver kristens bønneliv. Ikke minst fordi den motvirker fristelsen til å være nyttige”(Halldorf 2006; 47)

Gud ønsker ikke at vi skal være så nyttige at vi ikke har tid til ham, men han ønsker at vi skal søke ham i stillhet og bønn, slik at vi kan gå ut og tjene Ham etterpå.

Nå skal vi se på Magnus Malm, som også sier noe av det samme om relasjonen mellom bønn og arbeid. Begge deler er viktig, men han fremhever bønnen og den relasjonelle identiteten i Gud som en kilde hvor vi henter styrke og næring for vår tjeneste:

”Arbeid er viktig, men likevel er det ikke det stadige arbeidet som gir mennesker identitet....Det er det relasjonen til Gud som gjør. Derfor har alltid bønnen førsteprioritet. Der drikker vi av livets kilde. Den vanner alt annet vi gjør i studier og arbeid, slik at det bærer god frukt.” (Malm 2000;176)

Ønsker vi at vår tjeneste og vårt liv skal bære gode frukter, så må bønnen komme først. Vi skal bære frem de som vi skal møte og de vi har omsorg for, før våre praktiske handlinger. Malm ser på vår relasjon til Gud som et forbilde og et mønster for vår relasjon til våre medmennesker. Gjennom bønnen utvikler vi vårt forhold til Gud, og gjennom dette øves vi også i å møte andre mennesker slik vi selv blir møtt av Gud.

”I bønnen oppdager vi hva det dypest forstått er å være sett og respektert – og lærer samtidig å se og respekter den Andre. I relasjon til Gud ligger mønsteret for alle andre relasjoner, slik eikene i et hjul holdes sammen i navet.” (Malm 2000;39)

Så vår relasjon til Gud og til bønn har ut fra dette innvirkning på og betydning for hvordan vi møter andre. Dermed kan bønnen sies å være med på å forme oss og vår relasjon til andre. Dette gjelder også for kirken som helhet. Det er kirkens bønner og fellesskapet i bønn som er med på å forme kirkens relasjon til Gud og til menneskene. Når vi ber for mennesker i våre forbønner, så bør det også utfordre oss til å handle på deres vegne. Når vi ber for skaperverket, så burde det også gi oss påskudd til å verne om det samme skaperverket. Bønnene blir på den måten et utgangspunkt for vårt engasjement og vår diakonale tjeneste. Malm beskriver bønnen sammen med åndelig veiledning som kirkens kompass og retningsgivende for vår tjeneste. ”*Bønn og åndelig veiledning er kirkens innerste og sikreste*

kompass her i verden, ikke en marginalisert privatsak for vise mennesketyper med særlig anlegg for slikt.” (Malm 2007;197)

Bønn blir dermed sett som det viktigste redskapet og det som gir oss retning for vår tjeneste. Men vil dette også være med å prege vårt hverdagsliv?

Henri Nouwen, som er den siste av teoretikerne jeg vil presentere i dette kapitlet om bønn, beskriver bønnen som en del av hverdagslivet. *”Bønnene våre oppstår midt i livet, og er vevd sammen med alt det andre som skjer i løpet av dagen. Det som fyller hjertet, strømmer ut av munnen. Det samme gjelder bønn.* (Nouwen 2003;39). Bønnen blir en naturlig del av livet, eller en måte å leve på. En lever i relasjon til Gud og i relasjon til sine medmennesker.

”Fremfor alt er bønn en måte å leve på, der du finner ro midt i verden og åpner hendene dine for Guds løfter og finner håp for deg selv, din neste og hele samfunnet du bor i. I din bønn møter du Gud i den milde brisen, i fortvilelsen og gleden til din neste og i stillheten og ensomheten i ditt eget hjerte.” . (Nouwen 2003;71)

Nouwen knytter bønnen og vår aktive deltagelse for samfunnet og vår neste sammen. Bønnen skal ikke være egosentrisk og selvopptatt, men den skal romme alle livets sider og alle situasjoner, og ikke minst skal den romme de som står nær deg i livet og i tjenesten. Bønnen skal ikke bare romme dem, men de skal også medføre at en går ut og handler på deres vegne. Her ser en igjen denne vekselvirkningen mellom bønn og arbeid. Det er ikke bare bønn, men det må også etterfølges av handling.

”Å be kan aldri være antisosialt eller asosialt. Hvis du ber og utelater dine medmennesker, er det ikke virkelig bønn lenger. Men det er ikke så enkelt som det høres ut. Folk sier ofte: Gå og gjør noe for dem som lider i stedet for å be for dem”. (Nouwen 2003;49)

Og det er også et viktig perspektiv som vi ser hos Nouwen. Vi skal ikke bare be og tale fine ord, men etter at vi har bedt, skal vi gå ut og tjene, og Herren skal virke sammen med oss i det vi gjør for våre medmennesker. Det må henge sammen, bønnen og arbeidet, i følge Nouwen.

Vi har her sett på bønn og diakoni. I det neste kapitlet skal vi se på det andre hovedtemaet i oppgaven: stillhetsarbeid og diakoni.

Kapitel 3.6 Stillhetsarbeid og diakoni.

I dette kapitlet skal vi forsøke å trekke noen tråder mellom stillhetsarbeid og diakoni. Først skal vi kort se på hva stillhetsarbeid er, før vi ser på om det kan være diakonale sider ved dette arbeidet.

Den diakonale tjenesten skal være praktisk og handlingsrettet. Så hvordan kan da stillhetsarbeid være diakonalt?

Stillhetsarbeid er et ord som ikke er så lett å definere, fordi det ikke finnes noen klar definisjon som jeg har klart å finne. Ordet ble første gang benyttet under arbeidet med permene ”*Smak og se - stillhetsarbeid i menigheten*” av Virve Tynnemark. Permen er et resultat av et prosjektarbeid som kom i stand på bakgrunn av Tore Laugeruds betenkning til Kirkemøtet i 1999: ”*Kirken i møte med den åndelige lengselen i vår tid.*” Her var det den menneskelige tørsten etter Gud, etter kilden, som kirken ble oppfordret til å ta på alvor. Som det står bak i oppsummeringen av heftet: ”*For at kirken skal kunne gi et svar på den åndelige lengselen i vår tid, må den forstå at dens primære kall ikke er et kall til en oppgave, men et kall til Gud*”(Laugerud 1999). Så kan en igjen spørre seg, hva er det diakonale i dette? ”*Kjærlighet og fellesskap - diakoniens språk*” heter et kapittel i betraktningen til Kirkemøtet. Der blir det tatt til orde for en vekselvirkning mellom det å trekke seg tilbake i stillhet med Gud, og å gå ut for å se og møte menneskers behov.

”Ut fra erfaringene av å være elsket av Gud og elske Ham springer kjærligheten til medmennesker og til skaperverket – og omvendt. Diakoni er kirkens kroppsspråk. Det er et språk som skapes når mennesker kommer ut fra møtet med Gud og speiler glansen av hans kjærlighet i sitt ansikt”(Laugerud 1999;40)

Her er det diakonale fokuset en vekselvirkning mellom å søke Gud som kilde, og den praktiske tjeneste. Det ene forutsetter det andre. Dette ser vi tydelig igjen i permene ”*Smak og se – stillhetsarbeid i menigheten*”. Permen skulle være en resurs og et redskap for menighetenes arbeid og praktiske tilretteleggelse for at mennesker skulle kunne få en smak av stillhet eller retreat gjennom sine lokale menigheter. Permen er ment både som en innføring i stillhetsarbeid, og som en praktisk hjelp for helt konkrete tiltak til bruk i menighetene. I permene beskrives stillhetsarbeid slik:

”Stillhetsarbeid handler om å skape rom der mennesker kan få styrket denne relasjonen (til Den Treenige Gud), og gjøre erfaringer i møte med Gud, som enkeltpersoner og som fellesskap.”(Tynnemark 2006; del 1 s 5).

Her ser vi et hovedfokus på den relasjonelle delen, det å skape rom for menneskers relasjon og møter med Gud. Virve Tynnemark ser en tydelig forbindelse mellom diakoni og stillhetsarbeid og forklarer det på denne måten:

”Stillhetsarbeid og diakoni er gjensidig avhengig av hverandre. Diakonien kan ikke være løsrevet fra sin forankring i troen kilder. Stillhetsarbeid kan heller aldri sees løsrevet fra den diakonale oppgaven menigheten har. Da ville menigheten ikke være troverdig. I møte med den åndelige lengselen og nøden er stillhetsarbeidet diakoni. (Tynnemark 2006;6)

Stillhetsarbeidet kan med dette også sees som en form for diakoni, da den setter fokus på åndelig lengsel som en nød i menneskers liv. Som mennesker har vi mange lengsler og ulike typer nød. Både fysisk, psykisk og åndelig nød finnes blant mennesker i dag. Da har vel kirken et spesielt ansvar for den åndelige nøden som finnes her? Så en diakonal utfordring kan her sees nettopp der åndelig lengsel og nød er fremtredende, hvor kirken har en kilde å øse av for mennesker som tørster.

Tynnemark ser altså stillhetsarbeid som en forankring i troens kilde, som det som blir det diakonale knutepunktet. Stillheten er på en måte tosidig. Den er vendt mot troens kilde, og den vender seg utover mot menneskenes nød og lengsel. Stillheten blir en kilde der en ser verdens nød. Det handler om at alt springer ut av samme kilde, at en ikke splitter det opp slik at noe blir åndelig og noe praktisk handling. Arbeidet skal ha sin kilde i stillheten og bønnen, og stillhet skal hele tiden bære frukt til tjeneste, og det å se verden med Jesu øyne.

Viktigheten av bønn og stillhet er noe som en kan se i Jesu eget liv.

”Jesus trakk seg ofte tilbake til ensomme steder for å være sammen med sin himmelske Far. Også i dette har diakonien et forbilde. Denne siden ved diakonitenkningen trenger å styrkes. .”(Tynnemark 2006; del 1 s 6)

Kan så denne stillheten være produktiv for oss som diakonale arbeidere, og kan den føre til diakonal handling?

Dette er noe som vi skal se nærmere på i kapitel 6, som er drøftningsdelen. I det neste kapitlet vil jeg presentere det empiriske materiale i oppgaven.

Kapitel 4 og 5 Presentasjon og analyse av det empiriske materiale.

Presentasjonen og analysen av det empiriske materiale i oppgaven har jeg valgt å dele inn i to hoveddeler. Del 1, som er kapittel 4, er en dokumentanalyse som omhandler funn gjort i 29 lokale diakonale planer via Den norske kirkes internettsider, kirken.no. Del 2, som omhandler intervju med 8 diakoner, blir presentert i kapittel 5.

Kapitel 4: Presentasjon og analyse av lokale diakonale planer

Kapittel 4 omhandler funn i 29 lokale diakoniplaner funnet på Den norske kirkes internettsider i det angitte tidsrom. Første del av kapitlet vil være en beskrivelse av funnene i studiet. I kapittel 4.2 vil jeg se nærmere på hvilke funn som ble gjort av bønn i de lokale planene, før jeg i kapittel 4.3 setter fokus på stillhetsarbeid og de funn som ble gjort i forhold til dette i de aktuelle planene.

Kapitel 4.1. Bønn og stillhetsarbeid i lokale diakonale planer.

I denne delen av kapittel 4 vil jeg presentere det materialet som jeg har funnet i min undersøkelse av lokale diakonale planer. Denne delen av det empiriske materiale til oppgaven ble funnet etter søk på kirken.no i tidsrommet 8.- 11. desember 2011. Jeg gikk systematisk gjennom alle fellesråd og menigheter på kirken.no sine internettsider, på jakt etter lokale diakonale planer. Denne delen av materialet består i sin helhet av funn som ble gjort i dette søket. Det empiriske materiale inneholder og omhandler 29 lokale diakoniplaner.

Jeg ønsker i oppgaven å bruke informasjon fra de lokale diakonale planene for å se sammenhengen mellom det som kommer til uttrykk i planene og det som diakonene selv beskriver i intervjuene.

Av lokale planer ble det funnet 29 stykker fordelt på 10 bispedømmer. Alle planene hadde tatt utgangspunkt i den nye plan for diakoni fra 2007, med unntak av 1 plan. Denne ene planen har en egen definisjon på diakoni og menigheten skriver følgende om diakoni i sin plan:

”Diakonien tar utgangspunkt i mennesket som helhet med kropp, sjel og ånd som lever sitt liv i tre grunnleggende relasjoner – i forhold til seg selv – i forhold til sine medmennesker – i forhold til Gud” (lokal plan nr 30) og ønsker å arbeide innenfor disse fire feltene i sin diakonale tjeneste: Sosial rettferdighet – kontakt og fellesskap – sjelesorg – Helse og omsorgsarbeid. Planen var enkel, og som en ser, så bygger den på uttrykkene fra ”gammel plan” for diakoni. Den hadde ellers ingen relevant informasjon om bønn eller stillhetsarbeid.

Det følgende materialet er hentet fra de resterende 28 lokale planene. Av disse 28 planene var det 5 planer som ikke hadde med aktiviteter med bønn eller stillhetsarbeid, det vil si at 82 prosent av materialet i undersøkelsen inneholdt aktiviteter med enten bønn eller stillhetsarbeid, eller begge deler.

Av disse var det 9 lokale planer som hadde med både bønn og stillhetsarbeid. Figuren under viser fordelingen av de ulike typer aktiviteter i planene.(fig 1)

Figur 1 viser antall aktiviteter med bønn og stillhetsarbeid funnet i planene i undersøkelsen.

<i>Fordeling av aktiviteter med bønn og stillhetsarbeid i planene:</i>	<i>Antall</i>
<i>Planer uten aktiviteter med bønn og stillhetsarbeid</i>	5
<i>Planer som inneholdt aktiviteter med både bønn og stillhetsarbeid</i>	9
<i>Planer som bare hadde med bønn</i>	9
<i>Planer som bare hadde med stillhetsarbeid</i>	5
<i>Totalt antall planer</i>	28

Vi ser her at det var et ganske høyt antall menigheter som hadde valgt å ta med ulike aktiviteter med bønn og stillhetsarbeid i sine planer

I de neste kapitlene vil jeg se nærmere på de ulike planene, og bønn og stillhetsarbeid behandles hver for seg.

Kapitel 4.2 Lokale diakonale planer og bønn

I dette kapitlet skal det gis en oversikt over funn som beskriver hvilke typer aktiviteter som inneholdt bønn i de lokale planene. Når en ser på de enkelte planene totalt, var det 18 planer som hadde aktiviteter med bønn i sine planer. Dette kan sies å være et ganske høyt antall. Kan det være at bønn, og da særlig forbønn, sees på som en naturlig del av den diakonale tjenesten? Figur 2 på den påfølgende side viser hvilke aktiviteter med bønn som ble funnet i planene i undersøkelsen.

Når bønn var med i de lokale planene, så var det i de aller fleste tilfellene i en form for forbønn, både i tilknytning til gudstjenesten, og også som egne forbønnsgrupper. Den diakonale forbønnen har helt tydelig et omsorgsaspekt ved at en ber for mennesker, skaperverket, gudstjenesten, menigheten eller konfirmantene. Omsorgen for medmennesker kommer slik til uttrykk gjennom de diakonale bønnene og gjennom lokale planer. Tilbud om forbønn gjennom bønnekasse, bønnekort, i sjelesorgen og i forbønns-gudstjenester, eller som

en del av den vanlige gudstjenesten, er tilbud som gir mennesker mulighet for å bli sett og holdt oppe i bønn gjennom disse ulike aktivitetene.

Fig 2: Oversikt over ulike diakonale aktiviteter med bønn i de lokale planene fordelt på de ulike bispedømmene

Bispedømme	Antall lokale planer funnet.	Diakonale aktiviteter med bønn
<i>Nord Hålogaland</i>	0	
<i>Sør Hålogaland</i>	2	<i>Bønnegruppe- be for alle i menigheten og aktivitetene. Bønnekasse Bønneemner fra menigheten</i>
<i>Nidaros</i>	3	<i>Bønn for skaperverket Bønn med tema om skaperverket Bønnegrupper</i>
<i>Møre</i>	6	<i>Forbønnsamlinger (2 planer) Bønn/forbønn Bønn /forbønn i gudstjenesten (3 planer) Forbønnskort for konfirmantene(4planer)</i>
<i>Bjergvin</i>	4	
<i>Stavanger</i>	2	<i>Flere i bønn Gudstjeneste med fokus på bønn(2planer) Forbønn for alle på.... Være pådriver i bønnarbeidet. Tverrkirkelig bønn og nabobønn(2planer) Bønnegruppe Bønnekort for konfirmantene(2planer) Bønn for komiteer og menighetsrådet Sjelesorg med forbønn(2planer) Bønnekort / bønnering Bønn i .... bedehus Bønn i ....kirke Bønn for gudstjenesten Forbønn evt. med salving.</i>
<i>Agder og Telemark</i>	2	
<i>Tunsberg</i>	2	<i>Forbønns gudstjeneste</i>
<i>Oslo</i>	1	<i>Tilbud om forbønn ved hver gudstjeneste Bønnelapper Organisert forbønnstjeneste – be og salve syke Timen som forvandler Oslo(en times bønn hver uke)</i>
<i>Borg</i>	5	<i>Bønn(3 planer) Forbønn(3planer) Forbønnstjeneste</i>
<i>Hamar</i>	1	

* Undersøkelse av tilgjengelig data om diakoni på kirken.no i tidsrommet 8-11 desember 2011

Som vi ser av figuren nedenfor,(fig 3) så ble bønn i hovedvekt funnet under uttrykkene ”nestekjærlighet ”og ”inkluderende fellesskap,” der den var en del av aktivitetene i planene.

Fig 3: Diakonale aktiviteter med bønn fordelt på de ulike diakonale uttrykkene

Hvilket diakonalt uttrykk har bønn i lokale planer?	Antall
<i>Nestekjærlighet</i>	10
<i>Inkluderende fellesskap</i>	4
<i>Vern om skaperverket</i>	1
<i>Kamp for rettferdighet.</i>	
<i>Sjelesorg (brakte ny definisjon men uttrykk fra gammel plan.)</i>	4
<i>Totalt antall planer</i>	18

*avvik ved at en menighet hadde ført opp nestekjærlighet og inkluderende fellesskap sammen. Dette ble registrert på under begge uttrykkene.

I de tilfellene der bønn er brukt som et uttrykk for ”vern om skaperverket,” er det i anledning bønn for skaperverket i gudstjenesten.

De lokale planene var noe ulikt bygd opp, og i noen planer ser en tydelig overgang mellom gammel og ny plan for diakoni, der det er brukt ny definisjon på diakoni, men planen er satt opp etter gamle uttrykk: Sosial rettferdighet – kontakt og fellesskap – sjelesorg – Helse og omsorgsarbeid. Så er det med 4 planer som har bønn som en del av sjelesorgsuttrykket, og det var bønn/forbønn i gudstjenesten og forbønn for konfirmanter som var de diakonale aktivitetene.

Kanskje kan en undre seg over at ingen ser ut til å se på temaet ”kampen for rettferdighet” som en arena for bønn. Jeg vil ikke gå nærmere inn på dette her, men bare konstantere at det var ingen som hadde bønn som aktivitet eller en del av sin tjeneste under uttrykket ”kamp for rettferdighet.”

Vi har nå sett på hvordan bønnen har fått en plass i de lokale diakonale planer, og vi ser at bønn faktisk har kommet med i mange av planene i undersøkelsen. Så vil det gjenstå å se om informantene i intervjuene ser på bønn som en naturlig del av de lokale planene, og på hvilken måte informantene har tenkt seg dette.

I neste kapittel skal vi se på stillhetsarbeid, og om det også har fått rom i de lokale diakonale planene.

Kapitel 4.3 Stillhetsarbeid i lokale diakonale planer.

Stillhetsarbeid er, som vi har sett, et ganske nytt begrep som ble tatt i bruk gjennom permen til Virve Tynnemark ”Smak og se – stillhetsarbeid i menigheten.” Dette er en ressursperm som skal være til bruk for menigheter som ønsker å innføre eller bruke stillhetsarbeid som en del av menighetens tilbud. Det er uvisst om denne permen har vært i bruk i noen av menighetene i denne delen av undersøkelsen, eller om det er noen som har noen form for stillhetsarbeid, men ikke har det med i planene. Av de 28 planene var det 13 planer som hadde med en aktivitet som kan beskrives som stillhetsarbeid. Figur 4 viser en oversikt over de aktivitetene som ble funnet, og som i denne delen av undersøkelsen blir beskrevet som stillhetsarbeid.

Fig 4 :Oversikt over ulike diakonale aktiviteter med stillhetsarbeid i de lokale planene fordelt på de ulike bispedømmene

Bispedømme	Antall lokale planer funnet	Diakonale aktiviteter med stillhetsarbeid
<i>Nord Hålogaland</i>	0	
<i>Sør Hålogaland</i>	2	Åpen kirke - tilgjengelighet
<i>Nidaros</i>	3	
<i>Møre</i>	6	Åpen kirke (4 planer)
<i>Bjørgvin</i>	4	Åpen kirke(2 planer) Pusterom
<i>Stavanger</i>	2	Lokal retreat Menighetstur og pilgrimsvandring Åpen kirke for stillhet og orgelmeditasjon Åpen kirke ved behov Stillhetsarbeid Retreat Åpen kirke
<i>Agder og Telemark</i>	2	Taize gudstjeneste Åpen kirke
<i>Tunsberg</i>	2	
<i>Oslo</i>	1	
<i>Borg</i>	5	Åpen kirke Møtested kirken
<i>Hamar</i>	1	Pilgrimsvandring Hvilepuls

Den aktiviteten som var mest brukt i planene, var åpen kirke, og bare en plan hadde brukt ordet ”stillhetsarbeid” i sin plan. Andre aktiviteter som er nevnt, er pilgrimsvandring og pusterom samt hvilepuls. Retreat er også nevnt i 2 ulike planer. En kan her se at det ikke er så store variasjoner i aktivitetene, men at de har fått plass i nærmere halvparten av planene i undersøkelsen.

Når en skal se på hvilket diakonalt uttrykk stillhetsarbeidet kommer under i menighetene, så er det en kombinasjon av ”nestekjærlighet” og ”inkluderende fellesskap.”(Fig 5)

Fig 5: Diakonale aktiviteter med stillhetsarbeid fordelt på de ulike diakonale uttrykkene

<i>Hvilket diakonalt uttrykk har stillhetsarbeid i lokale planer?</i>	Antall
<i>Nestekjærlighet</i>	3
<i>Inkluderende fellesskap</i>	5
<i>Vern om skaperverket</i>	3
<i>Kamp for rettferdighet.</i>	
<i>Sjelesorg (brukte ny definisjon men uttrykk fra gammel plan.)</i>	4
<i>Total antall planer</i>	14

*avvik ved at en menighet hadde ført opp nestekjærlighet og inkluderende fellesskap sammen. Dette ble registrert på under begge uttrykkene.

I de tilfellene der stillhetsarbeidet er beskrevet som et uttrykk for vern om skaperverket, er det som pilgrimsvandring og lokal retreat. Åpen kirke er brukt som aktivitet under uttrykket sjelesorg hos menighetene som fortsatt bruker oppsettet fra den gamle plan for diakoni.

En kan her se at stillhetsarbeid har fått en plass i mange lokale diakonale planer, selv om aktivitetene ikke har så mange ulike uttrykk. Det kan se ut som om ordet stillhetsarbeid ikke er så mye i bruk, men dette kan skyldes at det er et samlebegrep som beskriver mange ulike former for aktiviteter, og at det i planene et behov for å beskrive de ulike aktivitetene mer konkret.

Som en oppsummering av funnene i de 28 lokale planene, kan en slå fast at bønn og stillhetsarbeid absolutt har fått en plass i de lokale menighetenes planer. Bønn er overveiende mer brukt som aktivitet enn stillhetsarbeid, men der bønn er en del av aktivitetene, er også stillhetsarbeid ofte med. Vi har nå sett på innholdet i de lokale planene i undersøkelsen, og vil nå i Del to av oppgavens analysemateriale gå over til materiale som er innhentet via intervju med diakoner. Her skal jeg først se på bakgrunnen for at bønn og stillhetsarbeid fikk plass i Plan for diakoni.

Kapitel 5: Presentasjon og analyse av intervju med diakoner.

I del 2 av oppgavens empiriske materiale blir materiale fra informantene i oppgaven presentert. Kapitel 5. 1 tar for seg informasjon om Plan for diakoni, og hvorfor bønn og stillhetsarbeid kom med i planen. Kapitel 5.2 setter fokus på bønn i den diakonale tjeneste og i de diakonale planer. Kapitel 5.3 omhandler stillhetsarbeid i den diakonale tjeneste og i lokale diakonale planer.

Kapitel 5.1 Bakgrunnen for bønn og stillhetsarbeid i Plan for diakoni

Denne delen av det empiriske materiale er fra intervjuene, og omhandler begrunnelsen for hvorfor det lille avsnittet som oppgaven har sitt utgangspunkt i, kom med i Plan for diakoni. En av informantene hadde god kjennskap til arbeidsprosessen med Plan for diakoni, og gav følgende begrunnelse for at det lille avsnittet som inneholder bønn og stillhetsarbeid kom med i planen. Informanten ga opplysning om at det for det første var Tore Laugeruds betenkninger til kirkemøtet i 1999, ”*Kirken i møte med den åndelige lengselen i vår tid,*” som var en del av bakgrunnen for at avsnittet fikk plass i planen: ”*det var litt denne kirkemøtesaken som gjorde.... at det var det en type forpliktelse til å følge opp*” (Informant nr 2). Kirken måtte ta på alvor den åndelige lengselen som kom til uttrykk gjennom menneskers søken, gjerne gjennom nyreligiøsitet. På bakgrunn av Laugeruds betenkninger til kirkemøtet, ble det satt ned en prosjektgruppe. Resultatet av dette arbeidet ser en blant annet i resurspermen ført i pennen av Virve Tynnemark: ”*Smak og se - stillhetsarbeid i menigheten.*”

Den andre begrunnelsen for at avsnittet kom med, var at mange av diakonene drev med stillhetsarbeid som frivillige eller som retreatledere, og i gjestebøkene på retreatstedene var det veldig mange navn fra diakonien. Den diakonale praksis og det som opptok diakonene, skulle også avspeiles i Plan for diakoni:

”og så tror jeg at det rett og slett var mye diakonal erfaring om Marta og Maria, bønn og arbeid, ehh... hvis du skulle avspeile mye av den virkeligheten som var blant diakonene på den tiden så var det at dette med retreat, bønn, stillhetsarbeid hørte inn i sammenhengen.”(Informant nr 2)

Plan for diakoni skulle inneholde de tingene som opptok diakonene, og som hadde aktualitet for deres hverdag. Trenden blant dem var dermed også med å gi retning og innhold til planen og dens innhold.

”... så når vi drøftet det, så var også de faglige begrunnelsene med, både behovet for å leve nært kilden for diakoniarbeideren og som et diakonalt tilbud til mennesker i en travel tid. Men det var interessant prosess, for det var noen som sa: Trenger vi dette, er det diakoni? Så var det gode samtaler på det. Så var det enstemmig at vi måtte ha det med. Og senere i Kirkemøtets behandling, var det vel ingen spørsmål om det...”(Informant nr 2)

Så ligger åndelig lengsel og diakonal erfaring som den delen av den diakonale tjeneste som har sitt fokus på bønn og stillhetsarbeid. Den har fått sin plass innen diakonien gjennom uttrykket ”nestekjærlighet” i Plan for diakoni. Men det gjenstår å se om en gjennomgang av det empiriske materialet i intervjuene med diakonene oppdager samme tendensen som i de undersøkte lokale planene, og om dette også gjenspeiles i den enkelte diakons tjeneste.

Kapitel 5.2 Presentasjon og analyse av intervju med fokus på bønn.

Dette kapitlet omhandler bønn og diakoni. Kapitlet tar for seg materiale fra informantene i undersøkelsen, og jeg vil se hvilke tanker informantene hadde om temaet bønn.

Bønn er ikke det letteste emnet å undersøke. Den plasseres lett i det private rom, og det skapes ofte ulike følelser når bønn blir et tema. Denne oppgaven søker ikke å gi svar på hvordan den personlige bønningen fungerer, men heller å se på den praktiske diakonale tjenesten og dens forhold til bønn. På den måten kommer en også i berøring med den enkelte diakons forhold til og syn på bønn, som en diakonal tjener. Alle informantene ga veldig tydelig uttrykk for at deres personlige bønneliv og deres diakonale tjeneste hang tett sammen. Men her vil jeg vektlegge at hver enkelt informant uttalte seg som utøver av en profesjon. Jeg gikk ikke inn på deres personlige bønneliv, men hadde hele tiden fokus på bønn som en del av hver enkelt informant diakonale tjeneste.

I det følgende vil jeg se på hvordan den enkelte diakon så på bønn. Hva er bønn? Hvilket uttrykk kan den ha? Men viktigst av alt så skal jeg se på om den enkelte informant tenker at bønn er diakoni, og hva de tenker om forbindelsen mellom diakoni og bønn. Når en ser på informantenes svar på disse spørsmålene, kan en oppsummere dem i tre hovedområder.

Det første jeg vil ta for meg, er bønn som relasjon til Gud. Så vil jeg se på sammenhengen mellom bønn og arbeid, før jeg ser på gudstjenesten som utgangspunkt for den diakonale tjenesten. Deretter ønsker jeg å se på hvordan bønn kan komme til uttrykk i den diakonale tjenesten. Avslutningsvis skal jeg se på bønnens plass i de diakonale planene, og om det i det hele tatt ut fra informantenes ståsted skal gis plass til bønn i lokale planer.

Kapitel 5.2.1 Bønn som relasjon til Gud

Så hva er bønn, og hvordan oppfattes bønn i den diakonale tjenesten? De fleste informantene så på bønn som en relasjon til Gud. Relasjonen kan ha ulike uttrykksmåter, og den kan ha ulik grad av nærhet i seg. En av informantene sa det slik:

”Bønn er.... Ja, kjernen i det må være en eller annen posisjon i forhold til Guds ansikt. Gud som en..... Det relasjonelle. Og den kan på mange måter være ordløs, eller fysisk med kroppen eller med mange ord eller med stillhet. Men det noe med retningen, altså min retning mot Gud..... Jeg tror nok det er fundamentet i min forståelse om hva bønn er..”(Informant nr 7)

Dette beskriver nære forbindelser mellom den bedende og Gud, noe som også etter informantenes mening var det som burde prege forholdet mellom diakonene i deres tjeneste, og Gud. Denne nære relasjonen beskrev de fleste informantene som bønningen. Et relasjonelt forhold til Gud kunne beskrives og komme til uttrykk på mange ulike måter. En annen av informantene sier det slik:

”Når jeg tenker på eller jeg kan snakke med Jesus om, at i dag skal jeg møte den eller den og så” tett ved siden min går Jesus”. Så gjør vi det sammen, dette så betyr så mye for meg selv. Men det er ikke viktig for meg at andre veit eller ser det. Men det er viktig for meg å be om at det blir et møte med Gud.(Informant nr 6)

Her ser vi en relasjon som hele tiden er i virksomhet uten at det skal påtvinges den andre, men som en beskrivelse av noe som er med som en naturlig del av ens tilstedeværelse. Denne stadige dialogen og fellesskapet er med på å prege ens liv og tjeneste. Bønningen blir her som en stadig dialog mellom to nære bekjentskaper. Denne nære relasjonen vil også være med på å påvirke ens tjeneste og hvordan en møter sine medmennesker. Dersom en i møte med sine medmennesker stadig tenker at ”*tett ved siden min går Jesus,*” så tenker jeg at det er med på å prege møtet. Dette nære forholdet vil også gi seg utslag i en holdning av kjærlighet til våre medmennesker.

En annen informant uttrykte det slik: ” *For meg så handler det vel om en slik hjerte relasjon. Den direkte kontakten som en kan ha, uten at en alltid er så konsentrert på at det heter bønn. Men den samtalen.* (Informant nr 8). Bønningen blir da både en relasjon, og en samtale med Gud der en kan få lette sitt hjerte for Ham, snakke med Ham om alle ting. Dette beskrives som viktig å ha med i den daglige tjenesten. Guds kjærlighet blir det som formidles til oss gjennom denne samtalen og hjerterelasjonen, slik at vi kan få være med og gi videre av Guds kjærlighet til menneskene rundt oss. Informant nr 2 tenker på visjonen for den diakonale tjenesten og uttaler at” ”*Jeg tenker jo at som diakonale medarbeidere, så er jo vi kjempeheldige for vi får være med som kanaler for denne kjærligheten.*” Dette gjør diakonene til redskap i Guds

hender, som er med på å bringe Hans kjærlighet og omsorg til alle de menneskene som de møter og som trenger det.

En informant sier det så enkelt som at, ” *da tenker jeg bønn som relasjon, at den som utfører den diakonale handling er bønn, eller lever i bønn.* ” (Informant nr 1). I dette blir så bønnen grunntonen i diakonens liv og tjeneste.

”*Det er faktisk det som gjør diakonien til en unik tjeneste, og skiller diakoni fra annet omsorgsarbeid og sosiale tjenester,*” sier informant nr 3. Det er med på å gjøre den diakonale tjenesten unik, og gir den en ekstra dimensjon som andre profane tilbud ikke har, noe som informant nr 3 mener bør vektlegges om diakonien skal beholde sitt særpreg: Det at diakonien har i seg det åndelige elementet av bønn, der Gud er med som arbeidsgiver, og den som kan fortsette og fullføre det arbeidet som for mennesker blir umulig. Informant nr 6 ser også på muligheten til å ha Gud med på laget i møte med mennesker, som viktig:

”Og at jeg igjen kan legge menneskene der.. etterpå, og når jeg forlater nøden, som jeg ikke kan gjøre noe med, så kan jeg få la den ligge hos Gud. Og så er det Han som må jobbe videre på mange forskjellige plan og med mange forskjellige mennesker. Så er jeg bare en liten brikke i det.” (Informant nr 6)

Dette å kunne ha Gud med på laget, der en kan få legge det enkelte menneske fra seg i Guds kjærlige hender, sees som en viktig dimensjon i den diakonale hverdagen.

Nå som jeg har sett på bønnens relasjonelle side, så skal vi gå over til å se på om Marta og Maria kan fremtre som eksempler for den diakonale tjenesten.

Kapitel 5.2.2 Marta og Maria- Bønn og arbeid

Når jeg har valgt å bruke Marta og Maria som eksempler på bønn og diakoni i dette kapitlet, så er det med bakgrunn i at flere informanter brukte dem som eksempler på den diakonale tjenestens vekselvirkning mellom bønn og arbeid. En informant trakk frem Lovisenberg som et godt eksempel på denne relasjonen mellom bønn og arbeid.

”På Lovisenberg er det over alt bilder av Jesus og Marta og Maria, og det synes jeg veldig uttrykker diakonien grunnholdning. Ja, du er i aktiv tjeneste og du sitter ved Jesu føtter. Bønn og arbeid, og så den, ja jeg tenker på den gamle visdom som sitter i veggene der. Ja, de har drevet med skikkelig handlingsrettet diakoni bestandig, og det har alltid vært mye tid til bønn, stillhet og bibellesning og å være nær Jesus.”(Informant nr 2)

Jeg vil ikke gå inn i noen teologisk drøfting av bibelteksten om Marta og Maria,(Lukas 10.38-42) men bare bruke dem som eksempler for de ulike sidene av diakonien. Marta blir representant for den handlingsrettede delen, og Maria blir en representant for stillheten og

bønnene. Hensikten er å kunne belyse at begge elementer bør få plass i den diakonale hverdag, der begge deler er nødvendige. Den diakonale tjenesten bør i følge dette ha i seg elementer av både bønn og arbeid. Det gir oss to retninger. Den ene retningen er bønningen som vender blikket oppover og gjør at vi ber om hjelp fra Vår Herre i vår tjeneste. Men også det å vende blikket utover til våre medmennesker er en viktig del av det hele.

Som en av informantene sa: ” *Bønn er viktig for å fylle seg selv, og for å ha noe å gi videre* ” (Informant nr 3).

Kan forholdet mellom bønn og arbeid uttrykkes så enkelt: ” *Jeg tenker dette at dette handler om å involvere Vår Herre både i forkant, underveis og i etterkant av det diakonale arbeidet vi gjør.* ” (Informant nr 4). Det er viktig at en tar med seg den åndelige dimensjonen inn i den aktive tjenesten. For diakoni er tjeneste, det er handling, det er å bringe med seg det som forkynnes og preger gudstjenestens forbønn ut til mennesker, og praktisere det som blir forkynt.

I dette kapitlet har vi nå sett at bønn og tjeneste kan høre sammen og være to likeverdige deler av den diakonale tjenesten. I det neste kapitlet skal vi se på gudstjenesten som utgangspunkt for tjenesten.

Kapitel 5.2.3 Gudstjenesten som utgangspunkt for diakoni

Den diakonale tjenesten skal ha sitt utspring i gudstjenesten. Selve gudstjenesten er stedet der menigheten samles. Det er der diakonien har sitt utspring, men den blir ikke der, den fortsetter utover og blir på en måte ” *Gudstjenesten utenfor gudstjenesten* ” (Informant nr 4).

Bønn er en naturlig del av gudstjenesten, da særlig det som har en fast plass i liturgien som forbønn.

Forbønnen er ofte beskrevet som den diakonale delen av gudstjenesten og en del der diakonene får en naturlig plass. Forbønnen skal bære frem dem som trenger Guds inngripen i sine liv, og utformes gjerne på en måte som gir rom for å ta med dem som lider eller har ekstra behov i samfunnet til enhver tid. Bønningen utformes også etter hva som er den enkelte gudstjenestes tema.

Forbønnen kunne ifølge en informant sees som en grunntone i den diakonale tjeneste. Den fungerer som et utsendelsespunkt. Som en sa, går bønningen opp til Gud, men den skal også gå inn i menighetens diakonale tjeneste, hvor forbønnen skal bidra til at en berøres og rekker ut hender, til hjelp og trøst der det trenges. Forbønnen blir et utgangspunkt for tjenesten.

”Så jeg føler jo at det er et diakonalt uttrykk, den bønne som formuleres i Den norske kirke, og som også er en viktig, hva skal jeg si, en lærings bønn, i det den går ut og opp til Vår Herre, så går den også inn til meg selv og berører mitt eget hjerte.”
(Informant nr 4).

Informanten ser at forbønnen kan ha denne dobbelte retning som vi har sett på tidligere. Den strekker seg mot Gud, men har også en virkning i diakonens eget liv.

Bønne blir et redskap eller et virkemiddel, som virker ved at den gir en diakonal ”input,” og er med på å ansvarliggjøre oss i forhold til våre medmennesker. Forbønnen visualiserer, den konkretiserer, det diakonale arbeidet. Og den ansvarliggjør også forhåpentligvis i forhold til de tingene som er nevnt i bønne. Dette var noe som opptok informant nr 4 veldig sterkt. Bønn virker minst to veier, den virker oppover som et rop til Gud om verdens nød, men den virker også innover i ens eget liv, der en må ta på alvor dem som bønne bærer frem. Slik blir bønne med på å prege tjenesten, og bønne oppmuntrer forkynnelsen til å huske på dem som vi bærer frem i våre bønner i våre gudstjenester. Det blir viktig for å skape en sammenheng mellom forkynnelsen, forbønnen og den diakonale tjenesten.

I følge informanten har forkynnelsen veldig lett for å bli ut fra en bibeltekst der en fremhever det gode og det oppbyggelige. Informanten kjente frustrasjon og savn på grunn av mangel på konkretisering av det diakonale i selve forkynnelsen. ”Så er det forbønn og vi ber for mennesker som er syke. Ok, vi har ikke prata om dem i prekenen, men vi ber for dem, vi ber for mennesker som har sorg, og vi ber mennesker som trenger det.” (Informant nr 4).

Informanten så det som viktig at det var sammenheng mellom det som ble forkynt, innholdet i forbønnen, og den diakonale tjenesten. Så kan forbønnen i gudstjenesten bli en måte å vise omsorg på samtidig som vi kan få legge fra oss våre medmennesker i Vår Herres hender.

Kanskje det er her den diakonale tjenesten begynner, og kan overta stafettspinnen og begynne å handle på det som er forkynt. En informant så også på dette som et viktig element.. ”for diakonien kan gå inn i den samtalen som bønne er.”(Informant nr 5) Så blir den diakonale tjeneste å skulle gjøre den gode gjerning, og utøve barmhjertighet der hvor gudstjenesten ser nøden og behovet. Som en informant sa ”Diakoni er å utøve barmhjertighet, på veldig mange områder”(Informant nr 5).

Så hvordan kan dette komme til uttrykk gjennom diakoniens praktiske tjeneste? Hvordan kan denne sammenhengen mellom Ordet og tjenesten, forkynnelsen og handlingen, komme fram? Kan bønne og forbønnen være et diakonalt redskap til å gi omsorg, vise en tjenende holdning og la evangeliet bli virksomt i våre diakonale handlinger?

Så skal vi i det følgende kapitelet se på de ulike diakonale uttrykkene som forbønnens omsorg og barmhjertighet kan uttrykkes gjennom.

Kapitel 5.2.4 Bønn i tjenesten.

I dette kapitelet skal vi se på hvordan bønnen kan ha betydning for diakonene selv og for deres tjeneste. Jeg vil ta utgangspunkt i informant nr 4, som mente at bønnen kunne ha betydning på tre ulike måter:

1. *Som omsorg*
2. *Virkemiddel*
3. *Til egen oppbygging*

For det første blir forbønnen beskrevet eller likestilt med omsorg. Forbønnens omsorgsasppekt ble også beskrevet ved at ”*Forbønningen kan være med på å lukke mennesker inn i bønnens rom – og på den måten gi dem omsorg.* (Informant nr 5). Forbønn er omsorg for menneskene en ber for, der menigheten kan være med og bære frem dem som trenger det mest. Dermed blir forbønningen også med på å formidle det diakonale gjennom å være en del av kirkens omsorgstjeneste. Men det er viktig at i bønnens rom, der bæres vi frem som likeverdige for Gud. I bønnens rom der er vi alle likeverdige, og vi kan be om Guds omsorg for våre medmennesker og for oss selv. Det å ta mennesker på alvor, vise omsorg og kjærighet, og be for dem, kan vel også sies å høre til menighetens omsorgstjeneste

For det andre så kan forbønningen sees som et virkemiddel. Vi kan velge å legge dem vi ber for i Guds allmektige hender, og la dem ligge der i trygg forvissning om at vi har en allmektig Gud som virker i menneskers liv. ”*Og det virker også*” sa en informant med et smil!

Forbønningen er et unikt virkemiddel, som gjør diakonien og dens hjelpetilbud til noe annet enn andre profane organisasjoners tilbud. Det er unikt at en har denne ekstra muligheten, som forbønn for den enkelte og grupper er, til ”*å gi Gud en mulighet til å virke i mennesker liv*” (Informant nr 3). For Jesus selv var bønningen et viktig virkemiddel i hans tjeneste ”*..så jeg forstår ikke hvordan bønn kan være så lite viktig for menigheten, når det var så viktig for Jesus selv*” (Informant nr 3)

Den tredje måten bønningen kan sees på i tjenesten, er som en kilde til egen oppbygging.

Informant nr 6 ser bønn i den diakonale tjenesten som viktig på to plan:

”Det eine er diakonen selv. Det å bli eksponert for så mye smerte, så mye som krever deg. Du skal møte det og du skal ha noe å gi, om du da ikke lever i noe slik at du får påfyll, så stopper det. For det at diakonen har et eget åndelige liv, tenker jeg er en nøkkel. Det at en selv lever i bønn, og får hjelp til å finne, den pulsen. Det er kjempeviktig. Det er en av grunnene til at bønn er viktig. Og så er det den delen der at du ikke kan gi mer enn det du har fått, enn det du har selv, slik at om diakonen skal

kunne være med å hjelpe andre til å ha kontakt med de kildene, så må han ha kontakt med det selv. Så det er veldig viktig” (Informant nr 6)

Det var flere diakoner som så dette som veldig viktig. Diakonenes hverdag kan være hard og til tider fylt av mye nød og smerte. Da er det viktig med bønningen både for å få legge fra seg dem som strever i Herrens hender, men også for å be om visdom og kraft til å takle hverdagens utfordringer. Informant nr 3 sa også noe av det samme. Bønningen var viktig for å styrke det åndelige livet, og for å ha noe å gå videre, og informant nr 1 så bønn som en kilde til å bli istandsatt til å gå ut i tjeneste.

Nå har vi sett på 3 ulike måter som bønningen kan ha betydning i den diakonale hverdagen. I den neste delen skal jeg se på hvordan informantene tenkte om bønnens plass i diakonale planer.

Kapitel 5.2.5. Bønnens plass i diakonale planer.

I dette kapitlet skal jeg se på hva noen av informantene sier om bønn i de lokale diakonale planene. Det var ulikt syn på om bønn burde være med i planene. Det å skulle konkretisere bønn til å bli noe som skulle få plass i de lokale diakoniplanene, var det som noen av informantene strevde med. Hvordan skal bønn bli et konkret tiltak som kan føres inn blant andre praktiske gjøremål og tiltak?

Her er uttalelsen til en informant på spørsmålet om bønn bør være med i planene.

”Ja, ja det tenker jeg, men det er et stykke forklaringsarbeid, så det er ikke automatisk at det kommer inn i en diakoniplan i en menighet. Jeg tenker nok at de er mer slik konkret fokusert, som blomsterhilsen, og KN fasteaksjon, og slike ting.”
(Informant nr 4)

Andre informanter var mer usikre på om bønn hørte hjemme i planene i det hele tatt, og innrømmet at det ikke hadde vært et tema i planprosessen.

”F: Tenker du at det er viktig å få bønn med i planene. I diakoniplanene?

I: Ja det var jo veldig interessant da jeg fikk den e-posten din da. For jeg har aldri tenkt på det selv. At det er noe som kan eller kanskje bør inn i planene Men å faktisk nedfelle det i en plan, som en sånn egen del. Det har jeg ikke tenkt på. ... Om det er riktig å gjøre. Det er jeg ikke helt sikker på... men det ..... du satte meg på en veldig, veldig spennende tanke ..som jeg skal jobbe videre med.”(Informant nr 3)

Det som kanskje gjorde utslaget for om bønn skulle få del i en plan eller ikke, kan ha å gjøre med om bønne- arbeidet skulle være organisert eller ikke: ”... for om bønn skal inn i en plan så må det jo også være litt organisert”.(Informant nr 3).

Dersom bønn skal få plass i en plan, så fordrer det at bønningen er organisert gjennom bønnegrupper eller faste forbønnsarrangement, eller som en del av den faste aktiviteten i menigheten.

Det er ikke alle som mener at alle diakonale tiltak helst skal være handlingsrettede: ”*Jeg synes at på en eller annen måte så må det i den lokale diakoniplanen stå noe om troens liv,*” uttaler informant nr 1, og mener at bønn og tjeneste hører nøye sammen. Derfor må bønningen også komme tilsyne på en eller annen måte i planene.

For noen var det helt naturlig å ha det med. ”*For diakonien er også å be og rope og klage og.. ja bli bedt for. Da må det stå. ... Vi diskuterte det ikke en gang. Det var bare helt naturlig at det skulle være der.*”(Informant nr 7)

Så den viktigste grunnen til at bønn burde synlig gjøres i planene, var nettopp dette:

”fordi diakonien blir veldig fort handlingsorientert, og skal det liksom være sånn skikkelig diakoni så skal det liksom være noe handling, og da er det desto viktigere at det her skrives ned og verbaliseres og synliggjøres.”(Informant nr 2)

I kirkestatistikken ble det tidligere krysset av når en hadde vært på hjemmebesøk, og ofte var det sjelesørgeriske samtaler knyttet til denne delen av tjenesten, med bibellesning og bønn som en naturlig del av slike besøk. Men det registreres ikke lenger, det sier noe om at det enten ikke er interessant, eller at det usynliggjøres. Dette bringer oss til et annet viktig aspekt. Det som ikke skrives, blir usynlig, og det blir heller ikke tatt på alvor eller prioritert. Så skal bønn bli ansett som en del av det diakonale uttrykket, og å få plass i den diakonale hverdagen, så må det på en eller annen måte bli synlig, om det blir gjennom de lokale planene eller på andre måter.

I dette kapitlet har vi sett på bønn og dens tilknytning til diakonene og den diakonale tjenesten, gjennom informantenes øyne. I det neste kapitlet skal vi se på stillhetsarbeid og diakoni.

Kapitel 5.3 Presentasjon og analyse av intervju med fokus på stillhetsarbeid

I dette kapitelet vil jeg se på diakoni og stillhetsarbeid. I første delen vil jeg se på hvordan informantene definerte stillhetsarbeid. Svarene viste seg å ha to klare aspekter. Det ene var den egne erfaringen og nytten av stillhetsarbeidet. Her vil en se på stillhetsarbeid som diakonens bruk av stillhet og retreat til egen oppbyggelse, og for å kunne gi videre. Denne delen er en forutsetning og en viktig faktor for det andre aspektet, som er menighetens stillhetsarbeid. Den siste delen av dette kapitelet beskriver informantenes meninger om hvorvidt stillhetsarbeid bør ha en plass i lokale planer.

Kapitel 5.3.1 Hva er stillhetsarbeid?

Hva er stillhetsarbeid? Og hvordan kan stillhet være arbeid? Dette var noen av spørsmålene informantene fikk i intervjuet. De aller fleste hadde en veldig klar oppfatning om hva stillhetsarbeid var. Som en informant sa:

”Det er kanskje Herren som arbeider mest, og spavender jorden min, gjødsler den og setter ned små spirer. Jeg vil lese et dikt for deg som sier litt om dette, eller som sier alt i grunnen:” (Informant nr 5)

*Mens jeg er stille
spavender Du
jorden min*

*Gjør den sårbar
gjødsler den opp
setter ned
bitte små spirer
som skal bli store
en gang
(Virkesdal:2012)*

Dette gir en beskrivelse av alle informantenes grunnholdning til stillhetsarbeid, nemlig å gi tid og rom for at Gud skulle få gjøre sitt verk i dem, slik at de skulle bli oppbygget for også å ha noe å gi videre til andre. Det var veldig viktig for alle informantene å ta tid til å være sammen med Vår Herre. Som en sa: ”*Han er jo vår arbeidsgiver.*” (Informant nr 4). Det sier noe om stillhetens betydning, om vi faktisk må bli stille for at Herren skal kunne få gjøre sitt verk i oss:” *da gjør han det også om en merker det eller ikke.*” (Informant nr 5)

Informantene oppga ulike grunner til at dette behovet for stillhet var fremtredende. For det første var det rett og slett ønske om å gi Vår Herre tid og rom til å virke i den enkelte. Den enkelte diakon hadde ulike måter å beskrive dette på, men innholdet var det samme. I dagens

samfunn blir en utsatt for mange inntrykk, og eksponert for lyd og synsinntrykk hele tiden. Så behovet for å komme avsides fra dette hverdagslige flimmeret av inntrykk og påvirkning, og gi rom for stillhet og bønn, ble sterkt fremhevet. For det andre var stillhetsarbeidet viktig for gi andre mulighet for å oppleve og erfare møter med Vår Herre, som en informant sa: *”Det å gi en mulighet til andre til for å ta imot rom for ettertanke, til å lytte, til å hvile.”* (Informant nr 7) Når en skal se på stillhetsarbeidet, så skal det først nevnes et lite, men viktig aspekt av stillhetsarbeidet, som en kanskje ikke tenker så mye på. Det er dette med å velge stillheten, som en informant sa: *”Du må faktisk velge det, og det er faktisk et arbeid, og du må velge å prioritere det, og det trenger en innsats og det kommer ikke av seg selv.”* (Informant nr 1). Det å skulle bryte seg gjennom lydmuren og faktisk klare å utsette seg for stillheten, kan kjønes både vondt og vanskelig før en kommer inn i den gode og livgivende stillheten. Dette kan nok også sees på som et arbeid, men dette blir ikke vektlagt her i denne oppgaven. Det skal bare nevnes som en del av helheten, da denne delen av stillheten ofte kan være et hinder for menneskers forhold til og benyttelse av tilbud om stillhet og retreat. Men det er en viktig erfaring som en diakon må ha kjent på og erfart for å kunne være med og rettlede og hjelpe andre i den samme prosessen.

Alle informantene så dette med å legge til rette for at andre skal kunne få et møte med Gud i stillheten, som et viktig diakonalt arbeid.. *”Det tenker jeg er stillhetsarbeid. Da legger du til rette for at mennesker kan få satt av tid til å være sammen med Jesus, noe som vi sjelden får tid til å vår travle hverdag.”*(Informant nr 3)

Nå har jeg kort beskrevet stillhetsarbeidets to sider, og vil i de neste 2 kapitlene gå nærmere inn på de ulike delene.

Kapitel 5.3.2 Stillhetsarbeid til oppbyggelse og for å gi videre.

Når en i dette kapitelet skal ta for seg stillhetsarbeid som oppbyggelse og for å gi videre, så kan en lett tenke at: Er dette nødvendig, og ikke minst, er dette diakoni? Når en bruker ordet oppbyggelse, så beskrives det slik av en informant: *” jeg opplever at det handler om en positiv tilførsel til vår spiritualitet”* og vedkommende fortsetter:

”i forhold til å åpne seg og i forhold til å våge å være nær egne tanker og sine egne følelser og i forhold til vår Herre, og for at Vår Herre skal kunne berøre oss og tale til oss.” (Informant nr 4)

Denne relasjonen til Gud er det som står i fokus her. Som tidligere nevnt har diakonen både Vår Herre og kirken som arbeidsgivere, og en må nødvendigvis ha en relasjon til den en

arbeider for. Som en ambassadør eller en representant for Gud, så fordres det også av oss at vi har nære forbindelser til den vi representerer. En informant viser til visjonen til Den norske kirke: ”*det dreier seg om Guds kjærlighet til alle mennesker og alt det skapte som kilde til at det kan renne videre ut til de vi møter. Og vedkommende fortsetter: ”Av Hans liv skal det strømme kilder av levende vann.”* (Informant nr 2)

For noen kan dette bli i meste laget av åndelige vendinger og ord. Da særlig ettersom diakoni er regnet som en praktisk tjeneste, der evangeliet skal uttrykkes i handling. Men for alle informantene var denne delen viktig for at evangeliet skulle komme til uttrykk i deres tjeneste. Det er dette som skiller diakonien fra andre profane organisasjoner som driver med sosialt omsorgsarbeid. Mister en denne delen, så mister en grunnlaget for å kalle det en diakonal tjeneste. Da kan en kalle det noe annet, utalte en av informantene:

”Det er omsorg for hele mennesket, det er både det fysiske, det psykiske og det åndelige. Det er ikke alle som kan tilby det. Så jeg tenker at, det viktigste vi har å tilby i diakonien er den åndelige dimensjonen som vi har å tilby i tillegg til det andre. Det gjør at diakonien er særegen i forhold til annet omsorgsarbeid.” (Informant nr 3)

Skal en hjelpe andre til å åpne for et større livsrom i relasjon til Gud, kan stillhetsarbeidet være et viktig verktøy. Der gjør en erfaringene selv, du blir ikke fortalt at slik er det, men en får selv gå veien. Dette er en viktig vei å gå for at en senere skal kunne lede andre på samme veien. Åndelig veiledning er en del av tilbudet som ofte følger med retreat og stillhetsarbeid, og det kan være nyttig for diakoner som selv skal være veiledere for andre, både å ta del i, og være utøvere av åndelig veiledning

Et annet aspekt ved stillhetsarbeidet er å ta seg tid og rom til å lytte etter Guds ledelse.

Stillheten kan være et redskap til å oppdage ledelsen og kallet til etterfølgelse. ”*Og den som følger Han vil ledes til de som trenger det mest, tenker i alle fall jeg.* (Informant nr 6). Dette kan sammenlignes med et uttrykk som er mye brukt i USA, i følge en av informantene. Det er uttrykket ”*contemplation in action*”. Her er det nettopp det kontemplative livet som ligger til grunn for den sosiale og utadrettede diakonale tjenesten. En av informantene sa det på denne måten: ”*Jeg har aldri vært så utadrettet som diakon, som jeg har vært dette siste året og det er veldig forankret i nettopp dette med bønner og stillheten.* (Informant nr 6). Kanskje diakonien trenger nettopp denne kontakten og ledelsen fra Jesus for å finne og avhjelpe der nøden er størst.

Som en informant sa ”*av og til har jeg tenkt det selv, er dette selvopptatt, er dette noe Gud vil, at en skal bruke tid på seg selv?* Så forteller hun denne historien”

”Da jeg var på 30 dagers retreat og var ferdig, ringte jeg hjem og snakket med en venninne i telefonen. Da hadde det skjedd noe i verden, jeg husker ikke hva det var, en katastrofe av noe slag. Så sier hun ”velkommen tilbake til verden” og da kjente jeg veldig at det var ikke slik det var. For at gjennom denne prosessen hadde jeg blitt ført nærmere verden”(Informant nr 6)

Dette var noe som gikk igjen hos alle informantene. Det kontemplative livet ble en prosess som førte dem nærmere Gud, men som også førte dem nærmere verden og dens nød. De så klarere hvor nøden var. De fikk mer vilje og mot til å kjempe for de svake gruppene, for rettferdighet. Det var også godt og oppbyggelig for dem personlig, men det var for at de selv skulle kunne bli brukt som redskap for å viderefremme Guds kjærlighet til andre.

Det andre aspektet ved stillhetsarbeidet som jeg vil belyse, er ”*at det er viktig å ha med seg erfaringen, når en skal tilrettelegge for andre. Det at stillheten kan være veldig skjør og at respekt er viktig.* (Informant nr 7) Skulle en som diakonen få muligheten til å være medvandrere på andre menneskers trosvandring, fordrer dette også det å ha vandret selv, der en kjenner terrenget og har respekt for den andres vei.

Her blir det satt fokus på den åndelige dimensjonen, men det fritar ikke diakonene fra å drive faglig godt arbeid, noe som en av informantene så som viktig å påpeke.

”Det åndelige dimensjonen fratrar på ingen måte diakonen eller den diakonale arbeideren forpliktelsen til å drive faglig kvalitativt godt arbeid. Det skal ikke gå på bekostning av det, men jeg tenker at det skal være et sånt grunnlag, grunnerven, en kilde.” (Informant nr 3)

Diakonene er som alle andre yrkesgrupper underlagt faglige og etiske retningslinjer. Så selv om vi skal ha fokus på at vi har en åndelig dimensjon i vår tjeneste, så fordrer det likevel at vi tar profesjonsdelen av tjenesten på alvor.

Vi skal drive kvalitativt godt faglig arbeid, samtidig som vi har med den ekstra dimensjonen som det spirituelle troslivet gir oss.

I dette kapitlet har vi sett på hvordan stillhetsarbeidet kan være nyttig for diakonenes eget trosliv, men likeså viktig for at diakonene skal være rustet til å gi videre til andre, samtidig som en har et ansvar for å drive en faglig forsvarlig tjeneste.

I det neste kapitlet vil jeg se på stillhetsarbeidet i den diakonale tjenesten, og hvordan en kan være med og gi rom for stillhetsarbeid i de lokale menighetene.

Kapitel 5.3.4 Stillhetsarbeid i gudstjenesten

I det følgende skal vi se på hvordan stillhetsarbeidet kan få plass i gudstjenesten og menigheten. Det er ulike måter å møte dette på. En av informantene, som var diakonirådgiver, fortalte at det viser seg at i de menighetene der det er diakoner eller prester som har fått interesse for stillhetsarbeid, enten gjennom retreat eller andre arrangement, der har stillhetsarbeidet også ofte fått plass i menigheten. Der er det også ofte tilbud som stillhetsarbeid, som en del av menighetens aktiviteter. Det kan være alt fra smak av stillhet i gudstjenesten til tilbud om retreat og stille dager, eller pilgrimsvandringer.

Først skal vi se på ulike aktiviteter eller handlinger som informantene beskrev som stillhetsarbeid i menigheten.

Når en skal begynne å se på stillhetsarbeidet i menigheten, så er det naturlig å begynne med gudstjenesten. Gudstjenesten er samlingspunkt og utspringet for alt det som foregår i menigheten. En informant fremhevet og hadde veldig sansen for den nye liturgien: *”La oss vær stille for Herren” Det er jo på en måte der du starter..”* (Informant nr 4) Flere av informantene tok til orde for nettopp det å gi rom for små pauser under selve gudstjenesten som et godt alternativ til stillhetsarbeid.

”... det kan være sånn at gudstjenesten etter prekenen...istedenfor å begynne med en salme, hjelpe mennesker med en enkel øvelse til å se tilbake på prekenen : Hva ble viktig for deg.. Hva vil du ta med deg herfra? Kanskje det ikke var noen ting, men det er greit, men da har du fått anledning til å se tilbake og reflektere i stillhet.”
(Informant nr 1)

Stillhetsarbeid i menigheten kan være alt fra de små pausene mellom leddene i liturgien, med rom for ettertanke ”... så en virkelig i stillhet rekker å snu hjernen sin til å hente frem noe innenfra..”(Informant nr 1), til å samles rundt lysgloben og tenne lys, samt Taize gudstjenester, der det er egne liturgier og hvor det er gitt rom for bønnevandringer og stillhet. Istedenfor å begynne å skape flere nye aktiviteter, sa informantene, kan man starte med det som allerede er der, gi menigheten en smak av stillhet i selve gudstjenesten eller i egne gudstjenester. En annen måte å legge til rette for stillhet på er å ha egne kvelder i menigheten der en gir folk rom til oppleve stillhet. Det kan være å ha åpen kirke der det ikke er noe program eller aktivitet, men bare et rom der mennesker kan få komme og være, for å be eller bare sitte i stillhet. Det kan være kvelder eller helger med smak av retreat, der en ofte har fast program og enkel liturgi med rom for stille tid og Jesusmeditasjon, åndelig lesing eller bare musikk. Her er permen *”Smak og se - stillhetsarbeid i menigheten”* (Tynnemark 2006) en veldig god resurs for å komme i gang og få ideer og konkrete tips.

Pilgrimsvandring ble av flere av informantene også nevnt som stillhetsarbeid. Det var alt fra en enkel gudstjeneste i friluft, der det var lagt inn en vandring i stillhet frem til gudstjenestestedet for de som ønsket det, til mer organiserte pilgrimsvandringer over en dag, eller program for lengre pilgrimsruter. En måte å formidle stillhetsarbeid på er å gi informasjon om de ulike arrangement på retreatsteder og hos andre som driver med ulike typer av slikt arbeid. En informant sa:

”Mye informasjon går ut for de som går i kirken og som folk i menigheten kan være med på. Og noen melder seg på forskjellige ting av det. Ikke mange, men en her og en der, men det gjør det seriøst når det ligger der i kirken og i en menighet. Og da skjønner folk det er ordentlige greier.”(Informant nr 7)

Det er viktig at de ulike menighetene kan være bidragsyttere til å videreformidle ulike typer stillhetsarbeid som drives rundt om i landet. Noen ganger kan det svare seg å samarbeide om slike aktiviteter, siden det kan være ressurskrevende om hver enkelt menighet skal arrangere alt selv. Dette gjelder både når en tenker på behovet for kompetanse og erfaring, og på ressurser og frivillig innsats for å kunne klare å arrangere ulike typer av stillhetsarbeid. For dette er ofte arrangement som ikke trekker de store hordene, men som likevel er viktige for de som kommer og har nytte og glede av det. Det kan være med på å bygge og styrke mennesker,” *Og blir en god erfaring om at her skjer det noe viktig og flott.*”(Informant nr 7) Til slutt må det tas med noe som flere av informantene fremhevet ved stillhetsarbeidet. Det var at ” *det er faktisk travelt å legge til rette*”. (Informant nr 5) Skal det arrangeres ulike typer stillhetsarbeid, så krever det mye både av forarbeid og planlegging. En av informantene som har lang erfaring med denne typen arbeid, sier .....

”det kommer ikke av seg selv. Det trenger å være noen ildsjeler, enten det er presten eller diakonene, så må en ha noen å dra sammen med, eller at det er en gruppe som har bestemt seg for å jobbe med dette” (Informant nr 1)

Så for at menigheten skal kunne få benytte seg av de ulike tilbudene av stillhetsarbeid, kreves det mye av den som skal legge det til rette. Vedkommende skal både ha gått veien selv, og skaffet seg kompetanse og erfaring på området, og ikke minst kreves det et miljø som ønsker å bruke tid og krefter for at andre skal få et livgivende og godt rom i stillheten, så de får mulighet til et møte med Gud. Ingen kan bestemme hva som skal skje i stillheten, men det en kan gjøre, er å legge til rette for at det skal kunne skje noe.

Til slutt vil jeg bare ta med et annet element av stillhetsarbeidet, som en av informantene nevnte:

”For det har også noe med hvordan jeg lytter når jeg treffer folk, om jeg er stille nok eller om jeg er veldig stresset. De møtene som jeg er veldig stresset og oppkavet, da virker det inn, om jeg er rolig på forhånd så virker det inn. Så det kan være et lite element i stillhetsarbeid. Om man gir et rom i møtene eller om vi er så stresset at de rommene forsvinner. Jeg kjenner meg igjen i begge deler. Og jeg jobber med saken” (Informant nr 7)

Som diakoner er det nettopp viktig at våre møter med mennesker er preget av fred og ro. Her kan erfaringer og kunnskaper fra stillhetsarbeidet komme inn som et redskap og en hjelp i travle hverdager. Det kan være viktig å ha fått øvd seg på å finne stillhet, og den gode rytmen eller åndedrettet, inn i de ulike møtene og samtalene en har gjennom dagen. Det er viktig å være den som bærer med seg Guds fred inn i alle situasjoner, og den som klarer å formidle det som stillhetsarbeidet har skapt i en selv.

Nå har vi sett på ulike typer aktiviteter og ulike måter stillhetsarbeid kan brukes på i menighetene. Så er spørsmålet om stillhetsarbeid er noe som bør få plass i de lokale diakonale planene? Det skal jeg se på i det neste kapitlet.

Kapitel 5.3.5 Stillhetsarbeid i lokale planer

I det følgende kapittel skal vi se på om, og eventuelt hvordan, stillhetsarbeid kan få plass i lokale diakonale planer. Og er det viktig at dette får plass i planene? De fleste informantene syntes det var viktig og naturlig at stillhetsarbeidet fikk plass i de diakonale planene. Noe av grunnen til dette er nok at det kunne beskrives som konkrete aktiviteter, selv om det ikke var like naturlig for alle. Noe av begrunnelsen for at denne delen av den diakonale tjenesten ikke kommer med i planene, var:

”..både det at man mangler frimodighet til å skrive det i planen. For det er liksom mine interesser som jeg driver med. Og litt at det fortsatt for en del er veldig fremmed Det hadde nok sikker vært veldig klokt om det hadde kommet mer frem i planene!” (Informant nr 2)

Så kan en undre seg over hvorfor en skal måtte ha frimodighet for å skrive om stillhetsarbeid i menighetens lokale diakoniplan? Eller hvorfor en beskriver det som egne interesser og ikke som en del av den diakonale tjeneste? Men en annen informant så det som viktig å få stillhetsarbeidet med i planene, nettopp for å vise at diakoni er noe annet enn en profan organisasjon.” *ellers så mister jo diakonien sin egenart eller så kunne det like gjerne ha vært en plan for Røde kors.*” (Informant nr 2). Stillhetsarbeid er ofte en usynlig tjeneste og krevende, og mange ganger ser en ikke resultater. De tjenestene som ikke blir registrert og heller ikke står i noen planer, blir ofte salderingsposter. Det blir lett slik at ” *alt det arbeidet*

man gjør i det usynlige, blir på en måte ikke verdsatt.”(Informant nr 3) Så en annen grunn som ble oppgitt for at det var viktig at stillhetsarbeid ble nedfelt i planene var nettopp synliggjøringen av det, og for å bevise at det faktisk ble brukt tid på stillhetsarbeidet. ”*Det gir jo også et signal om at dette er viktig.*”(Informant nr 3).

De ulike typene av stillhetsarbeid bør også tas med i planene slik at de kan være med på å legitimere dem: ” *at dette har en forankring, og at det er ordentlig diakoni og at jeg kan bruke noe av arbeidstiden til dette*”(Informant nr 7)

Dette med at stillhetsarbeid ofte blir en salderingspost nettopp fordi det ikke står skrevet noe om det i de diakonale planene, var noe som de fleste informantene var opptatt av. Men ” *kan jeg vise til at det står i diakoniplanen så kan jeg lettere dokumentere med at dette er menighetsarbeid* (Informant nr 6)Derfor, sier en informant, ” *så er jeg veldig glad for at det har kommet noen små linjer i Den norske kirkes plan for diakoni om det.*”(Informant nr 7)

Dette er med på å gi rom for stillhetsarbeidet også i de lokale menighetene. Hadde det ikke fått plass i Plan for diakoni, så hadde det også vært vanskeligere å kunne legitimere det som menighetsarbeid, som diakonalt arbeid, og som en del av den diakonale tjeneste. Det at stillhetsarbeid har kommet med i Plan for diakoni, er viktig for nettopp for å skape en bevissthet, om at denne delen også kan høre med under den lokale diakonale tjeneste. Som en informant sa: ”*Jeg vet hva det betyr for meg, men og jeg er jo bevisst på det. Men det er jo like mye å få de andre bevisst på det.*” (Informant nr 8)

Da har vi sett på de enkelte diakoners mening om stillhetsarbeidets plass i de lokale diakonale planene, og ser at de i overveiende grad ser det som viktig at det kommer med der, slik at det blir synliggjort og knyttet til den diakonale tjenesten. I det neste kapitlet vil jeg drøfte oppgavens problemstilling ut fra det empiriske materiale og oppgavens teori.

Kapitel 6 Drøfting

Kapitel 6 er oppgavens drøftingsdel. Her vil jeg søke å finne svar på oppgavens problemstilling med bakgrunn i det teoretiske og empiriske materialet til oppgaven.

Kapitlet er delt inn i tre underkapitel der oppgavens hovedtema blir tatt opp til drøfting.

Kapitel 6.1 har bønn og diakoni som hovedtema. Kapitel 6. 2 tar opp stillhetsarbeidet i diakonale rammer. Så tilslutt, i kapitel 6.3, vil jeg se på det kontemplative liv i tilknytning til lokale planer.

Kapitel 6.1 Bønn

I kapitel 6.1 blir bønn hovedtema. Her vil jeg for det første se på hvilken måte bønn i diakonenes eget trosliv kan ha betydning for tjenesten, for deretter i kapitel 6.1.2 å se på hvordan bønn kan komme til uttrykk gjennom den diakonale tjenesten. Til slutt vil jeg i kapitel 6.1.3 se på om bønn trenger å konkretiseres for å få plass i de lokale planene og den diakonale tjenesten.

Kapitel 6.1.1 Bønn i diakonenes trosliv og tjeneste

Her i dette kapitlet vil jeg se på om det er noen sammenheng mellom bønn og diakonenes eget trosliv, og hvilken betydning sammenhengen kan ha både for tjenesten og de lokale planene.

I Plan for diakoni er bønn og forbønn fremhevet som et diakonalt anliggende. Og det ligger en oppfordring i Plan for diakoni til å styrke og fornye både den individuelle bønnen og den offisielle forbønnen i gudstjenesten, samt en oppfordring til etablering av forbønnsgrupper. Med dette som bakgrunn og ramme for den diakonale tjenesten og de lokale planer, så kan det se ut som om bønn har fått plass som en del av tjenesten..

I det følgende skal jeg se på hvilken måte diakonenes eget bønneliv og trosliv kan ha betydning for prioriteringer i tjenesten, og for hva som blir nedfelt i planene.

Alle informantene ga veldig tydelig uttrykk for at deres personlige bønneliv og den diakonale tjenesten hang sammen. Vigslingsliturgien og de yrkesetiske retningslinjene kobler også sammen eget trosliv, bønn og tjeneste.

Gjennom dette ser vi at bønn er noe som følger med tjenesten som diakon, men på hvilken måte kommer bønnen til uttrykk gjennom diakonenes tros- og bønneliv?

I følge informantene så var det særlig to grunner til at diakonenes personlige bønneliv var viktig for den diakonale tjenesten. Det var for det første at de så på bønn som et redskap, og for det andre var den en måte å vise omsorg for sine medmennesker på.

Hvordan kan så bønn sees som et redskap i den diakonale tjenesten?

For mange er bønnelivet en naturlig del av det å tro, for andre kan bønnen være et strev og en kamp. Den enkeltes måte å leve sitt liv på, med eller uten bønn, i strev eller hvile, vil påvirke den enkeltes bønn i tjenesten også. Leenderts snakker om tillit og tro til Gud i relasjonen og bønnene. Dersom bønnen skal være et redskap i tjenesten, så må den romme tro og tillit til Gud, der Gud sees som en allmechtig Gud som vil og kan svare på våre bønner. Bønnen er et redskap i tjenesten og i møte med våre medmennesker, og ikke et middel til å oppnå goder eller for å legger føringer for det ”gode” svar fra Gud.

Halldorf sier at når relasjonen mellom Gud og den bedende er i rett posisjon, faller også bønnen lettere. Der en strever med relasjonen, og bønnen synes fjern og kraftløs, stilner den vel også fortere, og blir noe som ikke får så stor plass eller betydning hverken i eget liv eller tjeneste. Swyer fremhever også denne sammenhengen mellom eget trosliv og tjeneste.

Diakonen kommer frem for Gud, i bønn, både som diakonal tjener og som enkeltmenneske, og disse to må henge sammen om tjenesten skal være troverdig, fremhever hun.

For det andre mente informantene at den diakonale bønnen kan ha en dimensjon av omsorg i seg. Hvordan kan dette komme til uttrykk i tjenesten?

Gjennom våre forbønner, både i gudstjenesten og i det private rom, kan vi være med på å bære mennesker frem for Gud. Dette må sies å være en omsorgshandling og en diakonal handling. For enkelte mennesker er det en stor glede og en trøst å vite at noen ber for dem. Dette kan en se gjennom de ulike tilbudene om forbønn rundt omkring i menighetene. De fleste blir glade for et tilbud om denne omsorgen. For andre igjen er det uten betydning eller heller tvert om, de ønsker ikke forbønn. Her er det viktig at den diakonale tjener viser forståelse og bruker skjønn. Det som for noen kan virke som den beste omsorg, kan for andre virke støtende. Forbønn skal være et diakonalt tilbud, som den enkelte skal få velge, og den som velger å ta imot, skal kjenne det som omsorg.

Så hvordan kan dette være med på å prege de lokale planene?

Diakonens egen trygghet og relasjon til bønn vil nok være med på å avgjøre om bønn blir et tilbud som kommer klart frem og blir fremhevet som viktig i de lokale planer. Siden det personlige troslivet og bønnelivet henger så nøye sammen, så tenker jeg at det også vil være med på å prege de valg og prioriteringer som en gjør i tjenesten. Er bønn en prioritering i eget

liv, så vil en også lettere være med og sette bønn som agenda i tjenesten også. Som ordtaket sier: ”Det som hjertet er fullt av, renner munnen over med.”

Vi har nå sett på om diakonens eget trosliv kan ha innvirkning på tjenesten og de lokale planene. I det neste kapitlet vil jeg se på hvordan bønn kan komme til uttrykk i den diakonale tjenesten.

Kapitel 6.1.2 Hvordan kommer bønn til uttrykk i den diakonale tjenesten?

I dette kapitlet vil jeg se på hvilken måte bønn kan komme til uttrykk gjennom den diakonale tjenesten. Jeg vil her se på tre ulike aspekter ved bønn som kan ha betydning for hvordan bønnen kan uttrykkes og ha betydning.

Det første jeg vil se på er forbønnen i gudstjenesten. Hvordan kan en gudstjeneste få et diakonalt preg? Diakoni er å se den enkelte, så den diakonale forbønnen skal bære preg av omsorg og de ulike behov en ser i samfunnet til enhver tid. Ved å la forbønnen også være med på å prege resten av gudstjenesten, vil de som er båret frem i våre bønner også føle seg inkludert og sett på en tydeligere måte. En av informantene så det som viktig at våre forbønner fikk være med på å prege både preken og den øvrige aktiviteten i menigheten, der forbønnen som blir formulert i gudstjenesten kan være med på å gi retning til den diakonale tjenesten.

For det andre skal den diakonale tjenesten være gudstjenesten utenfor gudstjenesten. Der skal den diakonale tjeneste være med og bringe Guds kjærlighet til alle mennesker ut til folket. Våre bønner kan være med på å prege møtene med og relasjonene til våre medmennesker i tjenesten. Gjennom bønn før, under og etter møter med mennesker, vil dette prege våre holdninger og handlinger ovenfor denne personen. Så kan bønnen få være med på å prege både den som ber og den som en vandrer sammen med.

Da er vi inne på den tredje aspektet ved bønnen som kan være med på å prege vår tjeneste. Det er sammenhengen mellom bønn og arbeid. Jeg har her valgt å kalle det ”Marta og Maria-perspektivet” i tjenesten. I det empiriske materialet ble det vist til den institusjonelle diakoniens tradisjon, der bønn og sosialt arbeid, i en årrekke har gått hand i hand. Spørsmålet er bare om dette er overførbart til menighetsdiakonien i dag? For mange vil dette spørsmålet besvares med et rungende ja. Men jeg tror at også her vil den enkeltes forhold til bønn være avgjørende for om Marta dimensjonen og Maria dimensjonen i den diakonale tjeneste kan sees som to likeverdige dimensjoner.

Så hvordan kan den diakonale bønnen prege de lokale planene?

For noen er det viktig at aktiviteter der bønn er med, skal bli synlige, dette både for at tilbudet om forbønn skal bli gjort kjent, men også for å si noe om at bønn er en viktig del av tjenesten. I de lokale planene i studiet var det mange menigheter som hadde med ulike aktiviteter med bønn. Forbønn og tilbud om bønn var i hovedsak det som preget planene der bønn var med som en aktivitet.

Vi har i dette kapitlet sett på tre ulike måter som bønnen kan komme til uttrykk på gjennom den diakonale tjenesten. I neste kapitel vil jeg se på noe som en del av informantene synes var et hinder for at bønn kom med i planene. Det var at bønn var vanskelig å konkretisere til noe som kunne nedfelles i lokale planer.

Kapitel 6.1.3 Skal bønn konkretiseres?

I dette kapitlet skal vi se på konkretisering av bønn som en forutsetning for at bønn skal kunne nedfelles i lokale planer. For at bønn skal få plass i de lokale diakonale planer, så må den konkretiseres og organiseres på en eller annen måte.

I Plan for diakoni er både forbønn og individuell bønn nevnt som generelle aktiviteter i den diakonale tjeneste, og forbønnsgrupper er nevnt spesielt. Dette ser en også i de lokale planene i undersøkelsen. Når en ser på materialet fra de lokale planene i undersøkelsen, så ser en at bønn er med som aktivitet i 18 av de 28 planene. Ser en på fig 2 i kapitel 4.2, som viser en oversikt over aktiviteter med bønn i de lokale planene i undersøkelsen, ser vi at det i overveiende grad er forbønn som har fått plass her sammen med noen forbønnsgrupper. Det meste av bønne aktivitetene var tilknyttet gudstjenesten. Dette viser organiserte aktiviteter som blir lett nedfellbare i planer.

Henri Nouwen skriver at bønnen kan være med på å konkretisere det som er verdens nød og hjelpe oss til å se det som vi er opptatt av i vår tjeneste, ved å binde sammen bønnen og handlingen, på samme tid som bønnen konkretiserer handlingen. Men kan handlingen være med på å konkretisere bønnen?

I følge noen av informantene var det viktig å få nedfelt i planene noe om det kontemplative livet, for å synliggjøre det og for å vise at det er viktig, og det var helt naturlig at det skulle med: ”*Vi diskuterte det ikke en gang*” uttalte en informant. Samtidig så vi også at det var flere av diakonene som ikke hadde tenkt på at bønn kunne nedfelles i planene. Her så vi begge ytterlighetene om bønnens plass i planene.

Her skal vi se på hva som må til for at bønn eventuelt skal få en plass i de lokale planene.

Noen av informantene strevde med dette å skulle konkretisere bønn til å bli noe som kunne få plass i de lokale diakoniplanene. Hvordan skal bønn kunne bli et konkret tiltak som kan føres inn blant andre praktiske gjøremål og tiltak?

For at bønn skal være med som aktiviteter som kan nedfelles i de lokale planene, er det viktig at bønn er en konkret handling og at den gjennomføres regelmessig. Kan dette være noe av det som hindrer bønnen i å få en plass i planene? Konkretiserer vi ikke våre bønner til handlinger, men lar dem være noe som vi likevel har naturlig med oss i hverdagen og tjenesten?

Kanskje det har med en spesiell interesse å gjøre. En informant fremhevet jo nettopp at der det var ansatte med spesiell interesse for bønn og stillhetsarbeid, der fant en også aktiviteter og fokus på nettopp bønn og stillhetsarbeid. Kanskje må det til en spesiell interesse eller et ekstra fokus på bønn og det kontemplative livet for at det skal bli synlig i planene?

Ved å skrive om bønn og forbønn som en diakonal aktivitet, så har en allerede sagt noe om at det er viktig. Ved å nevne forbønnsgruppene i de lokale planene, så har en sagt noe om at dette ønsker en å bruke tid på. Ved å skrive i de lokale planene at en ønsker å be for noe, ansvarliggjør en menigheten til å gjøre nettopp dette. Så ved å nedfelle den i de lokale planene, kan bønn få et større fokus og bli et redskap for tjenesten, og vise vei for de diakonale prioriteringene på en ny måte som ansvarliggjør en til å følge opp i den praktiske tjenesten.

Vi har i dette kapitlet satt fokus på konkretisering av bønn for at den skal kunne nedfelles i de lokale planene.

I det neste kapitlet skal vi sette fokus på stillhetsarbeid i den diakonale tjeneste og planer.

Kapitel 6.2 Stillhetsarbeid og diakoni

I dette kapitelet vil jeg se på stillhetsarbeid i den diakonale tjenesten. Først vil jeg i kapitel 6.2.1 se på hvilken måte stillhetsarbeid kan komme til uttrykk i en diakonal ramme. Deretter, i kapitel 6.2.2, skal jeg sette fokus på hvordan stillhetsarbeidet kan knyttes til menighetene og den diakonale tjenesten før jeg til slutt i kapitel 6.2.3 ser på om vi trenger stillhetsarbeid i den diakonale tjenesten og i de lokale planene.

Kapitel 6.2.1 Stillhetsarbeid, hva er det i en diakonal ramme?

Kan stillhetsarbeid sies å være diakoni? På hvilken måte er det da diakonalt?

I denne undersøkelsen tar jeg utgangspunkt i Plan for diakoni, som skal være med på å utvikle og forme den diakonale tjenesten lokalt, og være utgangspunkt for de lokale planene.

Stillhetsarbeidet har fått en plass i Plan for diakoni, som en del av overskriften i avsnittet som undersøkelsen har sitt utgangspunkt i.

Som vi har sett så kan det være to behov som gjør at stillhetsarbeid kan få plass i den diakonale tjeneste. Det blir i Plan for diakoni fremstilt som et diakonalt anliggende å skape rom og aktiviteter som kan være en motkultur til jaget i dagens samfunn. Det er et diakonalt anliggende å se verdens nød og behov, og legge til rette for at mennesker skal få finne steder hvor de kan finne hvile og langsomhet og en avstand fra hverdagslivets flimmer. Disse rommene skal helst også være preget av at de gir rom for de livgivende møtene med Kristus. Dette som bringer oss til det andre behovet som via Plan for diakoni gjør stillhetsarbeid til et diakonalt anliggende: Det er den åndelige nøden som Tore Laugerud skisserer i sine betenknings til Kirkemøtet i 1999. Som diakonal tjeneste så fordrer det også å ta den åndelige dimensjonen i menneskers liv på alvor. Og kanskje det er nettopp kirken som har et særlig ansvar for menneskenes åndelige dimensjon, for å se og ta på alvor menneskers behov for et åndelig liv, og for at det gis høve til å utvikle sitt trosliv på en sunn og god måte. Men om det er et diakonalt anliggende å komme til rette med dette, eller om det skal tillegges menighetens liv generelt, det er noe som det sikkert kan være uenighet om.

Jeg har her lyst til å se på to dimensjoner ved stillhetsarbeidet som kan ha betydning for den diakonale tjenesten, og det er for det første begrepet ”contemplation in action.”

Her blir det kontemplative livet sett på som et utgangspunkt for den diakonale tjenesten, noe som en ser på som en viktig forbindelse som knytter stillhetsarbeid og diakoni sammen. Det er de spirituelle sidene ved tjenesten som kan være med på å åpne øynene, og hjelper en til å

se verdens nød. Dette kan være et viktig element i tjenesten, der en gjennom bønner og stillheten får løfte blikket mot Gud og mot våre medmennesker og nøden i verden.

Dette bringer oss over til den andre dimensjonen ved stillhetsarbeidet som skal belyses. Det er viktigheten av den egne erfaringen av stillhetsarbeid, for å kunne gi den videre og være med på å arrangere for andre. Den egne erfaringen blir viktig for å rettlede andre og for å ha kjent i sitt eget liv de prosessene som foregår i stillheten, når Gud jobber i menneskers liv.

Vi har nå sett på ulike måter stillhetsarbeidet kan knyttes til den diakonale tjenesten på. I neste kapittel vil jeg se på hvordan stillhetsarbeid kan komme til uttrykk i menigheten og i den diakonale tjenesten.

Kapitel 6.2.2 Stillhetsarbeid i menigheten

I dette kapitlet skal jeg se på stillhetsarbeidet i menigheten. Som vi så i Plan for diakoni, så har mange av aktivitetene som var nevnt der, tilknytning til gudstjenesten. Gudstjenesten kan gjennom ulike aktiviteter gi rom for stillhetsarbeid, om det er gjennom egne gudstjenester eller ulike typer bønnevandringer. Gudstjenesten og menigheten skal være et rom der mennesker kan få styrket relasjonen til Gud og gjøre egne erfaringer, som troende mennesker, både som enkeltpersoner og fellesskap i menigheten.

Med Jesus som forbilde, så blir stillheten og bønner et sted for å trekke seg tilbake for å være sammen med Faderen, og det er ulike måter dette kan gjøres på. Ressurspermen til Virve Tynnemark er en kilde til inspirasjon og informasjon om stillhetsarbeidet i menighetene.

Den åndelige dimensjonen i stillhetsarbeidet kan sees som et redskap for omsorg til hele mennesket, både det fysiske, det psykiske og det åndelige. Den diakonale tjenesten skal se mennesker som enkeltindivider og som hele mennesker. Stillheten kan gi rom for nettopp dette ved at mennesker blir sett og opplever å bli tatt vare på, både i relasjon til Gud og til mennesker.

Når en ser på de lokale planene i undersøkelsen, så ser en av fig 4 at åpen kirke er den aktiviteten som er mest fremtredende av de aktivitetene som er med i planene i undersøkelsen. Åpen kirke er en etter hvert velkjent måte å tilby stillhet og langsomhet i menighetene på. Det er nå særlig blitt vanlig når store ulykker og tragedier rammer, men det er også blitt mer og mer vanlig å ha faste kvelder, hvor kirken er åpen for dem som vil komme for å bare være. Pilgrimsvandring er etter hvert også blitt en mer vanlig aktivitet i tilknytning til menighetslivet. Den er også nevnt i Plan for diakoni som en diakonal aktivitet. Det handler

om kropper som vandrer og som ber, eller bare om stillhet og rekreasjon. Det er en ”setting” hvor kroppen også kan få være med. Rasteplass er et pilgrimsuttrykk som sier mye, mennesker i dag kan ha behov for stillhetsarbeidet som rause rasteplasser i livet.

I stillhetsarbeidet kan diakonene få møte mennesker, se dem og deres nød, og få kunne rekke ut en hånd. Stillheten blir et rom hvor mennesker inkluderes som hele mennesker, skapt i Guds bilde. Det er viktig å se dem som har et behov for nettopp denne typen aktiviteter, kanskje de beskjedne og litt tilbaketrukne, som trives best utenom de store forsamlingene. Mange har bare et behov for å stille sin tørst etter mer av Gud og komme til rette med sin åndelige nød.

Men skal dette være et diakonalt anliggende? Trenger vi stillhetsarbeidet i den diakonale tjenesten?

Kapitel 6.2.3 Trenger vi stillhetsarbeid i de lokale diakonale planer?

Til slutt i dette kapitlet vil jeg se på om stillhetsarbeid er viktig i den diakonale tjenesten og eventuelt hvorfor?

Alle informantene så stillhetsarbeid som viktig og riktig for den diakonale tjenesten sin. Det ble satt i sammenheng med det kontemplative livet, kallet og vigslingen. Den åndelige dimensjonen var viktig for den enkelte, der stillhetsarbeidet ble sett på som et utmerket redskap som tilførsel til eget tros- og bønne liv, noe som hadde en naturlig tilknytning til den enkeltes tjeneste.

Visjonene til Den norske kirkes diakonale tjeneste beskriver diakoni som en kilde hvor Guds kjærlighet skal strømme ut til alle mennesker og alt det skapte. En informant brukte nettopp denne visjonen som begrunnelse både for at stillhetsarbeidet skulle være diakonalt, og for at stillhetsarbeidet hadde en naturlig plass i den diakonale tjenesten.

Det at stillhetsarbeidet har kommet med i Plan for diakoni, gir et signal om at det er viktig, at det har en forankring i den diakonale tjenesten, og at det er ordentlig diakoni som en kan bruke tid på. Plan for diakoni gjør det dessuten lettere å dokumentere at det er menighetsarbeid. Mange informanter uttrykte at de var veldig glade for at det står noen linjer om det i Plan for diakoni, noe som er med på å gjøre stillhetsarbeidet til et diakonalt anliggende.

Jeg har latt Virve Tynnemark være den som har ført ordet i forhold til stillhetsarbeid i oppgaven. Hun ser på diakoni og stillhetsarbeid som gjensidig avhengig av hverandre, gjennom at det ene må føre til det andre, som vi har sett på tidligere. Ressurspermen ”Smak og

se – stillhetsarbeid i menigheten” er i bruk i mange menigheter, og Virve selv er en mye brukt kunnskapskilde for mange lokale menigheter i prosessen med å innføre stillhetsarbeidet hos dem. Hvor mye dette arbeidet er et diakonalt anliggende, eller et anliggende for menigheten generelt, kan det nok være diskusjoner om. Men det som her sees som et diakonalt anliggende, er å komme til rette med åndelig nød, og legge til rette for livgivende møter med Kristus. Så er det nok ulike måter å gjøre dette på.

Om stillhetsarbeidet skal være med i lokale planer, eller ikke, var det ingen diskusjoner om blant informantene, men det ble likevel uttrykt en viss beskjedenhet i forhold til å skulle ta det med. Stillhetsarbeid kunne lett sees på som ”en privat syssel som en drev med,” uten at dette fikk plass i noen planer. Men det at det har kommet med i Plan for diakoni, gjør det også letter å være frimodig og ta det med i de lokale planene.

I de lokale planene i undersøkelsen ser en at i underkant av halvparten av planene har med stillhetsarbeid, og da fortrinnsvis som åpen kirke eller pilgrimsvandring. Jeg tror nok at det er mer stillhetsarbeid rundt om i menighetene enn det som fremkommer i planene. Spørsmålet er da om Plan for diakoni, som har satt stillhetsarbeid som et diakonalt anliggende, også kan være en døråpner for at mer av dette arbeidet får plass i diakonale planer også.

Jeg vil tilslutt i dette kapitlet komme med en tilføyelse for sette undersøkelsen i et rett lys. Siden alle informantene hadde et positivt forhold til stillhetsarbeid, så er det på sin plass å tilføye at dette ganske sikkert ikke kan sies å gjelde for alle diakoner, og at en ikke på noen måte kan generalisere funnene og de udelt positive tilbakemeldingene som kom frem i undersøkelsen.

Det personlige troslivet er nok ikke avhengig av stillhetsarbeid, og det er nok ulike oppfatninger av stillhetsarbeid som en positiv tilførsel til eget trosliv. For noen, både av diakoner og andre kan stillheten virke forstyrrende og ubehagelig, og kan virke mot sin hensikt. Dette er et viktig perspektiv å ta med. Som en informant sa det. ”*Stillhetsarbeid er ikke for de store hordene.*” Selv om i min undersøkelse viser en svært positiv tilbakemelding i forhold til stillhetsarbeidets plass både i privatliv og tjeneste, så vil jeg her føye til at stillhetsarbeid ikke passer like godt for alle, og kan være helt uten interesse og nytteverdi, for noen. Dette er det viktig å ta med for å sette undersøkelsen i et rett perspektiv.

I dette kapitlet har vi sett på stillhetsarbeid og diakoni, og i neste kapitel skal jeg sette fokus på lokale diakonale planer og det kontemplative liv.

Kapitel 6.3. Praktiske utfordringer

I dette siste kapitelet av oppgavens drøftningsdel skal jeg se på sammenhengen mellom det kontemplative liv og de lokale diakonale planene. Jeg ønsker å sette fokus på noen praktiske utfordringer i arbeidet med de lokale planene i møte med det kontemplative liv.

Når menighetene skal lage sine egne diakonale planer, så setter Plan for diakoni rammene og føringene for planarbeidet. Gjennom Plan for diakoni blir den enkelte menighet utfordret til å se på hvilke diakonale utfordringer som finnes i lokalmenigheten, og på hvilke ressurser som finnes i menigheten av frivillige, og andre som kan være med som bidragsytere. Planene skal ha et lokalt preg som er tilpasset de lokale forholdene. Gjennom dette skal diakonien videreutvikles lokalt i menighetene på bakgrunn av de føringene som er lagt i Plan for diakoni.

Så hvordan kan denne videreutviklingen av diakonien skje i de lokale menighetene?

Plan for diakoni utfordrer den lokale diakonitjenesten til å gjøre troen virksom i handling.

Hvordan kan dette gjøres i den lokale menigheten? Planene utfordrer hver enkelt til å spørre ” *Hvem er min neste?*,” og gjennom dette utfordres den lokale menigheten til å ha et omsorgsarbeid rettet mot lokale utfordringer. Planene skal utfordre den enkelte til et liv i nestekjærlighet. Diakonien skal se hva som er nøden i menighetens nærmiljø, bære dem frem for menigheten, og handle der det er behov for det. De lokale planene skal bære det preg av nettopp dette.

Hvordan kan Plan for diakoni komme til rette med denne delen av diakoniens anliggende?

For det første gjennom den praktiske tilretteleggingen for at alle skal ha mulighet for å delta på gudstjenesten. Både bevegelseshemmede, synshemmede, hørselshemmede og andre kan trenge hjelp for å komme seg til og fra gudstjenesten. Men jeg tenker like gjerne at det er et diakonalt anliggende å skape rom for livgivende møter med Kristus også utenom gudstjenesten. Det gjøres gjennom å se de diakonale utfordringene ut fra et holistisk syn, der en ser etter både de fysiske, psykiske og den åndelige nøden.

Plan for diakoni oppfordrer menighetene lokalt til å ” *oppsøke marginaliserte, syke, sultne, tørste, og isolerte.*” Vi skal være aktive og vi skal som diakonal kirke og tjeneste drive en oppsøkende virksomhet ut mot nøden. Det blir derfor viktig å få med tilbudene en har i lokale planer og på den måten være med på å offentliggjøre dem for de som har behov for hjelp og støtte i hverdagen.

Noe som jeg oppdaget under studiet og jakten på de lokale planene til undersøkelsen, var at det var vanskelig å finne informasjon om diakoni gjennom internett og kirken.no sine sider.

Det måtte ofte en del leting til før jeg fant noe om diakoni på sidene om det hadde fått plass i det hele tatt. Er diakoni den usynlige tjenesten? Burde ikke de diakonale tilbudene den enkelte menighet har, være publisert slik at de er tilgjengelige for menighetens enkelte medlemmer på en tydeligere måte? Blir de lokale diakonale planene skrivebordsplaner som ligger og samler støv mellom hver rullering, eller er det planer til bruk i hverdagen, som et utgangspunkt for tjeneste? En kan nok se begge deler rundt om i de enkelte menighetene, og en kan kanskje også se en forskjell på menighetene der det er diakoner ansatt eller ikke. Hvor store og aktive menighetene er, har nok også en betydning for aktivitetsnivået og for hvor mye plass både den diakonale tjeneste og planene får i menighetene.

De lokale planene for diakoni skal romme de utadrettede diakonale aktivitetene i menigheten, men de skal også være med på å prege hele menighetens liv. Plan for diakoni kan da også være med på å sette en agenda for den enkelte menighets retning og holdning.

Så kan en spørre seg: Er bønn og stillhetsarbeid viktig å få med i de lokale diakonale planene? Mangler en frimodighet til å beskrive det kontemplative livet i praktiske planer?

Det kontemplative livet sees ofte på som en privat sak og kan være vanskelig både å konkretisere, og da også få nedfelt i praktiske diakonale planer. Diakonien skal ha et handlingsrettet fokus og bære preg av den gode gjerning gjennom evangeliet i handling.

En informant mente at det trengtes et stykke forklaringsarbeid før en kunne se den åndelige delen av tjenesten som en del av de lokale planene. En annen informant hadde ikke tenkt på at bønn og stillhetsarbeid kunne bli tatt med i lokale planer, men syntes det var en spennende tanke. Men for at dette skulle få plass i planene, måtte det være organisert, konkretisert og være en aktivitet som hadde et fastere preg og klarere innhold. Og det var kanskje ikke rett å gjøre bønn og troslove til en praktisk og organisert tjeneste?

Noen informanter mente klart at de lokale planene måtte inneholde noe om troens liv, uten at det ble nærmere konkretisert på hvilken måte dette skulle komme til uttrykk i planene. Det må stå noe om det åndelige liv eller troslivet, ellers kunne det like gjerne ha vært en plan for Røde Kors. Som en informant uttrykte det: *”Det viktigste en gjør – så får en det ikke med i en plan!”*

Det som ikke er nedfelt i noen plan, blir ikke synlig, og ofte ikke verdsatt. Her ser en at synliggjøring av bønn og stillhetsarbeid blir sett på som viktig både for å bevise at det blir brukt tid på denne delen av tjenesten og for å gi signaler om at en ser på bønn og stillhetsarbeid som viktige elementer i tjenesten. De ulike aktivitetene blir også legitimert som diakonale, slik at en både kan anbefale dem til andre, og også bruke arbeidstiden til bønn og stillhet.

Det som ikke står i planene – det sier noe om at dette ikke er interessant, og det er en måte å usynliggjøre ting på. Skal bønn og stillhetsarbeid bli ansett som et diakonalt uttrykk, så må det også synliggjøres gjennom planene.

Ser vi på de praktiske planene i undersøkelsen så har bønn og stillhetsarbeid fått plass i mange av de undersøkte planene.

Det har som vi har sett kommet med ulike aktiviteter innen bønn og stillhetsarbeid i 23 av de 28 planene, noe som kan sies å være et stort antall av planene i undersøkelsen.

Når vi sammenligner disse tallene med opplysningene fra intervjuene, så kan vi se at det hos de fleste informantene var enighet om at det burde være med elementer av det kontemplative livet i planene. For noen var det helt naturlig at det skulle være med, for andre måtte det et stykke forklaringsarbeid til for å ha det med, men de var likevel positive til det. Mens andre igjen ikke hadde tenkt på det som et alternativ, før intervjuet.

Når bønn og stillhetsarbeid har fått plass i de lokale planene som en del av den diakonale aktiviteten, så er det fortrinnsvis som en del av uttrykkene ”nestekjærlighet” eller ”inkluderende felleskap.” Dette samstemmer også med føringene fra Plan for diakoni, som hadde plassert bønnen og stillhetsarbeidet under uttrykket ”nestekjærlighet.”

Jeg har i dette avsluttende kapitlet sett på noen praktiske utfordringer som en kan ha om det kontemplative liv skal nedfelles i de lokale diakonale planene.

I det neste kapitlet følger oppgavens konklusjon.

Kapitel 7 Konklusjon

Jeg vil i dette avsluttende kapitlet oppsummere oppgaven og komme med en konklusjon i forhold til oppgavens problemstilling.

På hvilken måte kan bønn og stillhetsarbeid knyttes til diakoni, og hvordan kan dette uttrykkes i den lokale diakonale tjeneste og i de lokale planer?

Opgavens problemstilling var tredelt og hadde bønn, stillhetsarbeid og lokale planer som hovedtema.

I oppgavens så jeg på hvordan bønn kunne knyttes til diakoni. Her ble diakonens eget trosliv og tjeneste en viktig dimensjon for hvordan bønnen både ble prioritert og fremhevet.

Plan for diakoni sier klart at bønn er et diakonalt anliggende, og vi ser at bønn hadde fått plass i mange av de diakonale planer i undersøkelsen. Men en utfordring som mange av informantene gav uttrykk for var behovet for å konkretisere og organisere bønnearbeidet for å få det med i de lokale planene, og informantene var delt i synet på om bønn skulle nedfelles i de lokale planer.

Stillhetsarbeid knyttes til diakoni gjennom behovet for langsomhet og hvile, samt den åndelige lengselen i dagens samfunn. Plan for diakoni gir også stillhetsarbeidet en plass i den diakonale tjenesten. I undersøkelsen ser vi at stillhetsarbeidet har fått plass i noen av de lokale planene, men i noe mindre grad enn bønn.

Stillhetsarbeidet kommer til uttrykk både gjennom elementer i gudstjeneste, åpen kirke og pilgrimsavandring, det er nevnt i Plan for diakoni og forekommer i de lokale planene.

Stillhetsarbeidet knyttes som vi ser i undersøkelsen til den diakonale tjenesten gjennom behovet for å møte åndelig lengsel og nød i dagens samfunn, noe som i følge Plan for diakoni, uttrykkes som et diakonalt anliggende.

I de lokale diakonale planer bør det stå noe om troens liv, det som gjør diakonien annerledes enn profane organisasjoners planer. Dette kom tydelig frem i undersøkelsen. Planen bør si noe om kilden og den ekstra dimensjonen som den diakonale tjenesten har. Men på hvilken måte dette skal uttrykkes var det ikke noen klare svar på. Det som kan vise seg er at den enkelte menighet og den enkelte diakon, bærer preg av menighetens fokus og prioriteringer.

Litteraturliste

Angell, Olav Helge (2011): Diakoniforståing og identitet hos diakoner i Den norske kyrkja. I Dietrich, S. Korslien, K.K. Nordstokke. K(red): ”*Diakonen – kall og profesjon*” Tapir akademiske forlag. Trondheim

Bibel. no: (Bibelen 2011) URL.

Den norske kirke (1992): Gudstjenestebok for Den norske kirke. Del 2. Oslo. Verbum

Det norske diakonforbund(1993): Yrkesetiske retningslinjer. URL.(Lest 02. 05.2012)

Dietrich, Stephanie (2011): Systematisk-teologisk grunnlag for diakonitjenesten. I Dietrich, S. Korslien, K.K. Nordstokke. K(red): ”*Diakonen – kall og profesjon*” Tapir akademiske forlag. Trondheim

Grønmo, Sigmund (2010): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, Bergen

Halldorf, Peter (2006a): *Bønnen: en liten veiledning*. St. Olav Forlag. Oslo.

Johannessen, A, Tufte, P.A, Christoffersen, L. (2010): *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag, Oslo.

Jordheim, K. (2011): Diakonstillinger i Den norske kirke – rammer og ordninger. I Dietrich, S. Korslien, K.K. Nordstokke. K(red): ”*Diakonen – kall og profesjon*” Tapir akademiske forlag. Trondheim

Kirken.no : <http://kirken.no/>. (lest 8-11 desember 2011)

Kirkerådet (1988/1997): *Plan for diakoni*. Oslo.

Kirkerådet (2008): ”*Plan for diakoni i Den norske kirke*”. Oslo

Laugerud, Tore (1999): *Kirken i møte med den åndelige lengselen i vår tid*. Kirkerådet. Oslo.

Leenderts, Torborg Aalen(2007): *Når glassflaten brister*. Om brytningen mellom livet og troen. Revidert utgave med studieplan. Verbum. Oslo.

Malm, Magnus (2000): ”*Fotspor i glasstrappen*”. Den svimlende klatringen i Babels tårn og veien tilbake til jorden. Luther forlag. Oslo.

Malm, Magnus (2007): ”*Hviskinger fra katakombene*”. Skisser til en kristen motkultur. Luther forlag. Oslo.

Nouwen, Henri J.(2003): *Med åpne hender*. Genesis Forlag. Oslo.

Repstad, Pål. (2007): *Mellom nærhet og distanse*. Kvalitative metoder i samfunnsfag. Universitetsforlaget, Oslo.

Swyer, Rebecca(1997): "*Spirituality for the deacon*" Paper given at the Diaconal Studies seminar at the Bishop Otter Centre for Theology and Ministry, Chichester, October 1997

Tynnemark, Virve(2006): "*Smak og se - stillhetsarbeid i menigheten*".

Virkesdal, Synnøve(2012): "*Credo*". Privat utgave til Utstein Pilgrimsgard.

Vedlegg 1:

Informasjonsskriv:

Navn:

I forbindelse med min Masteroppgave i diakoni, ønsker jeg å få vite mer om diakoni og dens åndelige/spirituelle dimensjon gjennom temaene bønn/forbønn, åndelig veiledning og stillhetsarbeid.

Jeg har i oppgaven valgt å ta utgangspunkt i ”*Plan for diakoni*” for DNK og det lille punktet under uttrykket ”nestekjærlighet” som heter sjelesorg, forbønn og stillhetsarbeid.

Jeg ønsker å se på dette punktet og hvilken plass dette har fått i de lokale planene og på hvilken måte den kontemplative delen av diakonien kommer /kan komme til uttrykk i praktisk diakoni og diakonale planer lokalt.

På hvilken måte kan bønn, kontemplasjon og stillhetsarbeid sies å være diakoni og hvordan henger diakoni og kontemplasjon sammen?

Er det viktig at diakoniens åndelige dimensjon er med i de lokale planene, evt. hvorfor?

Dette er noen av de sentrale spørsmål som ønskes belyst i oppgaven.

Legger ved en intervjuguide som viser hovedtemaene i intervjuet. Det er ingen fast mal, men en veiledende guide over de temaene som jeg ønsker å fokusere på og innhente kunnskap om. Jeg ønsker informasjon om dine faglige erfaringer og kunnskaper og vil ikke gå inn på ditt personlige liv.

I oppgaven blir du **ikke** presentert med navn, og informasjonen du gir skal ikke kunne spores tilbake til deg.

Intervjuet vil bli tatt opp, og transkribert til tekst etterpå. Eventuell sensitiv informasjon blir ikke transkribert.

Intervjuet er beregnet å ta ca 1 time.

Jeg vil takke for at du sa deg villig til å stille til intervju og ser frem til å møte deg som avtalt på .

Haldis Venke Haukås

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om prosjektet "diakoni og spiritualitet" og er villig til å delta i studiet.

Dato:.....Signatur .....

Intervjuguide

1. Generelle opplysninger om <i>stilling /arbeidssted</i>	
2. Personlige opplysninger som <i>utdanning/bakgrunn/erfaring:</i>	
3. <i>Generelt om diakoni.</i>	
4. Hvilke <i>diakonale prioriteringsområder</i> ser du som viktige?...	
5 <i>Diakoni og bønn/forbønn.</i>	
6. <i>Diakoni og stillhetsarbeid</i>	
7. <i>Diakoni og åndelig veiledning</i>	
8. <i>På hvilken måte er det sammenheng mellom diakoni og Bønn/forbønn, stillhetsarbeid og åndelig veiledning?</i>	
9: <i>Lokale diakonale planer og de overnevnte temaene. Hvordan og hvorfor /hvorfor ikke er de /kan de være med i lokale planer.</i>	
10. <i>Avslutning: Eventuelt...</i>	